

žurnál

Žurnál Univerzity Palackého v Olomouci | říjen 2025 | číslo 1 | ročník 35

téma

Jana Zapletalová: Už vím, jaké to je objevit poklad

Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...

Genius loci Olomouce na vašem pracovním stole

s fotografickými kaledáři na rok 2026 z UPointu

UPoint

Informační centrum
a obchod

Adresa

Dům U Černého psa
Horní náměstí 12
779 00 Olomouc

Otevírací doba

Pondělí–pátek: 9:00–17:00

 www.upoint.upol.cz

  [upoint.upol](https://www.instagram.com/upoint.upol)

obsah

- 2 — Už vím, jaké to je objevit poklad
- 5 — Jana Zapletalová: Po mediálním kolotoči jsem strčila hlavu do písku
- 6 — Stálost, posuny a neočekávaná území ve výtvarné výchově. Na UP se konal kongres INSEA
- 6 — Olomoučtí vědci vyvinuli pomocí editace genů upravený ječmen, který nyní testují na poli
- 7 — Napsal a obhájil diplomovou práci. První praktickou na právnické fakultě
- 7 — Filozofická fakulta ocenila jedenáct absolventek a absolventů
- 8 — Fakulta tělesné kultury přivítala a ocenila své absolventy
- 8 — Centrum digitálního zdravotnictví připravuje mediky na praxi s AI a dalšími moderními pomocníky
- 9 — Experti na politickou angažovanost sociálních pracovníků vystoupili na CMTF
- 9 — Fakulta zdravotnických věd hostila tradiční mezinárodní školy i novou konferenci
- 10 — Bratři Jan a Lukáš Zdražilovi našli společnou řeč i ve vědě
- 11 — Olomoučtí školáci ve výzkumu poukázali na nebezpečná místa, málo se ale hýbou
- 12 — Studentka Věra Kafková objevila v Olomouci 19 nových druhů rostlin
- 13 — Eva Navrátilová dostala prestižní Cenu za popularizaci výzkumu
- 13 — Veronika Šedajová vyhrála tuzemské finále soutěže Falling Walls Lab
- 14 — Hravá obrázková kniha Naše univerzitní město přibližuje život na vysoké škole
- 15 — Portrét – Alla Fedorova: Právnička a vědkyně, která se učí česky z vděčnosti a respektu
- 18 — Úspěchy akademiků a studentů
- 21 — Jazykové okénko Ondřeje Bláhy
- 22 — Kaleidoskop krátkých zpráv
- 24 — Studentka Lucie Boušková: Cukrovka mě naučila plánovat
- 25 — Rozhovor – Jiří Dostál: K životu nestačí jen digitální technologie. U dětí musíme rozvíjet i zručnost
- 28 — Vědeckotechnický park UP čtvrt století dává nápadům šanci na život
- 30 — Univerzita ocenila dobrovolníky za jejich práci pro druhé
- 31 — Ondřej Němčák: Zkušenost, prožitek, jiný pohled na věc. Když pomáhám, vždycky hodně získám
- 33 — Zkušenost – Tereza Marková: Ta, co se nebojí zeptat
- 35 — Absolvent – Jiří Daněk: Sociální pedagog musí být hlavně lidský
- 37 — Botanička Lucie Koblíková: Do práce i na služebku na kole
- 38 — Odkaz – „Žije, žije ve stepi...“
- 39 — Zrcadlení – Egypt
- 40 — V síti

titulní strana – docentka Jana Zapletalová | foto: Jakub Čermák

Žurnál | Vychází dvakrát za semestr | Registrace: MK ČR E 12524, ISSN 1804-6754 | Vydává Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 779 00 Olomouc | IČ: 61989592 | Vedoucí redakce: Ivana Pustějovská | Layout: Věra Marešová | Sazba: Michaela Cyprová | Korekce: Jiří Slavík | Redakce: Biskupské nám. 1, Olomouc | +420 585 631 155 | zurnal@upol.cz | Tisk: Profi-tisk group Olomouc | Náklad 2 000 ks

*Milé studentky, milí studenti,
vážené kolegyně, vážení kolegové,*

před pár týdny odstartoval nový akademický rok a Univerzita Palackého i město Olomouc opět ožívá studentským životem. Držte v rukou aktuální vydání univerzitního magazínu, v němž každý článek, každý příběh i každé jméno je vlastně důkazem, že naše univerzita není jen místem vzdělávání a vědeckého bádání, ale především pestrou komunitou inspirativních lidí, kteří mají chuť a odvahu měnit nejen sami sebe, ale i okolní svět.

Objev grott s ametysty v Kroměříži, výzkum geneticky upraveného ječmene, ocenění našich vědců a studentů, mezinárodní spolupráce, nová profesorská jmenování, ale i příběhy dobrovolnictví či popularizace vědy – to vše ukazuje, že naše univerzita je nejen akademicky silná, ale i lidsky bohatá.

Poděkování patří všem našim studentům i zaměstnancům, kteří se nebojí překračovat hranice svých oborů ani vlastních komfortních zón. Všichni si zaslouží naše uznání, ať už jde o výzkumníky, kteří propojují umění s vědou, pedagogy, kteří formují budoucí generace, nebo studenty, kteří se nebojí nových výzev. Jejich každodenní práce, odvaha a nasazení jsou tím, co dává naší univerzitě smysl a budoucnost.

Univerzity mají vedle vzdělávací a výzkumné činnosti i svou třetí roli, kterou přispívají k rozvoji společnosti, v níž působí. I my chceme pomáhat naší komunitě v oblasti udržitelnosti, společenské odpovědnosti a odolnosti aktivitami, které sdružujeme pod novou značkou UP TO THE FUTURE. Ať vás následující týdny naplní energií, inspirací a hrdostí na to, co společně tvoříme.

Michael Kohajda, rektor

téma

text: Vendula Lužná
foto: Jakub Čermák

Už vím, jaké to je objevit poklad

„Světový objev v umělé jeskyni kroměřížského zámku. Je plná polodrahokamů.“ „Stovky polodrahokamů objevili odborníci v kroměřížském zámku.“ „Ametystový poklad odhalen v Kroměříži.“ „Stěny osázené polodrahokamy odhalil náhodný svit baterky.“ To je jen zlomek z novinových titulků, které na konci srpna tohoto roku zaplavily česká média. Jana Zapletalová z katedry dějin umění Filozofické fakulty UP se tak na sklonku prázdnin stala mediální hvězdou. K těmto zprávám však vedla dlouhá, rok a půl trvající cesta.

Psal se začátek ledna 2024, když se Janě Zapletalové ve svitu baterky zaleskla ametystová výzdoba potměnlé umělé jeskyně v přízemí kroměřížského zámku. Tyto tzv. grotty byly v druhé polovině 17. století, kdy zámek vznikal, mezi šlechtou velmi populární.

Náhoda, která se vyplatila

Objev to byl zcela nečekaný, Jana Zapletalová měla v Kroměříži úplně jiné plány. Dlouhodobě se věnuje barokním štukovým dekoracím, které zkoumala v rámci mezinárodního projektu v přízemí zámku v salách terrenách, reprezentačních sálech, jež jsou ze dvou stran lemovány umělými jeskyněmi. Historička umění asi půl roku před objevem navíc prohlásila, že se do studia rozpadajících se grott nikdy pouštět nebude.

Náhoda tomu však chtěla, že se při zkoumání štuků v salách terrenách v jeden moment nevešla na lešení, na kterém mohli z bezpečnostních důvodů pracovat jen dva lidé. Zvědavá akademička tak začala přehlížené tmavé kouty památky UNESCO procházet. Přece jen ji zlákala originální štuková výzdoba jeskyní: umělé stromy, horníci, kůň či bájný drak Pýthón.

Jednu ze dvou grott zdobí ve středu hlubokého výklenku socha boha Apollóna. Když Jana Zapletalová vystupovala temným korytem pro vodní řečiště k soše, uviděla ve světle baterky první odlesky polodrahokamů. „Pomalu mi začalo docházet, že celý výjev, který se návštěvníkovi grotty v době jejího vzniku naskytl, musel být opravdu ohromující. Představte si potměnlý prostor osvětlený mihotavým světlem loučí, v jejichž světle září socha Apollóna mezi stovkami fialových krystalů ametystů. Kaskádou kolem probublává voda, která napomáhá světlo odrážet a zvýrazňuje barvu a lesk ametystů. A z tlam divokých zvířat mezi dubovými stromy a ze stěn kolem faunů tryskají prameny vody a padá vodní mlha. Celá scénérie byla vymyšlená tak, aby důmyslně oslavovala objednáva-

tele biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu jako světelný kámen, tedy Lichtenstein, jak šíří víru a potírá hereze ve své diecézi,“ popisuje původní podobu Apollónovy grotty odbornice.

Nicméně biskup vzápětí po dokončení zemřel, časem tato opulentní výzdoba vyšla z módy a velkolepé unikátní dílo pomalu upadlo v zapomnění.

„Svým mužům“ rozumím

Vedle náhody hrál Janě Zapletalové do karet i fakt, že jí biskup Karel nebyl cizí. Mnoho let studovala jeho život a dílo, významně také přispěla do dvou monumentálních publikací o něm. Ihned tak pochopila uměleckou hodnotu a historickou důležitost na první pohled povrchního nablýskaného nálezu. „Po prvotním úžasu a ohromení z té nečekané krásy a velkoleposti se velmi záhy zhroutilo mnoho vědeckých hypotéz. Bláhově jsem si myslela, že už tomto velkému muži, s nímž jsem vědecky prožila mnoho let, rozumím. Ale on se mi v přítomné grotty náraz zjevil v úplně novém světle. Teprve tehdy jsem v plném rozsahu pochopila, jak tento ‚můj muž‘ přemýšlel. O sobě, o své misi na Moravě i o poselství, které chce zanechat dalším generacím. Člověk občas dostane lekci. Musí nejprve sám sobě přiznat, že věci byly jinak, najít odvahu to říct veřejně a jít dál. Tohle mám na vědě ráda,“ svěřuje se historička umění.

Přestože by se u takového objevu nabízelo určit množství či váhu drahých kamenů a stanovit jejich cenu, z pohledu dějin umění je zásadní umělecká hodnota grott, jejich význam a kontext, který ukazuje na velmi rafinované objednatelské prostředí. Že se v útrobách dobře prozkoumané památky UNESCO nachází něco, co se svou duchovní, kulturní a koncepční hodnotou vymyká podobným počinům jinde v Evropě, je hlavním zjištěním objevu. Ten tak pomáhá lépe pochopit dějiny Moravy v době baroka a nasvědčuje známou historickou postavu z nového úhlu. →

GROTTA

Grotty neboli umělé jeskyně byly v období renesance a baroka oblíbenou součástí aristokratických sídel a zahrad. Imitovaly přírodní jeskyně. Bývaly zdobeny různými horninami, lasturami mořských i sladkovodních živočichů, korály, krápníky, štukovými dekoracemi, mozaikami, výjimečně pak minerály. Mnohé grotty byly vybaveny komplikovanými vodními mechanismy. Skýtaly letní osvěžení i intelektuální zábavu. Po Evropě v průběhu staletí vznikly stovky umělých jeskyní. V ČR najdeme grotty na řadě zámků.

Krycí název: akce „šutry“

Jana Zapletalová ve své práci také často boří mýty o práci historiků umění. Netráví všechny čas jen v knihovnách, archivech a galeriích. Pracuje v terénu, často na lešení ve velkých výškách, v montérkách a s přilbou na hlavě. K dnešní práci historiků umění také neodmyslitelně patří spolupráce s restaurátory či materiálovými specialisty. Díky modernímu přístrojovému vybavení se tak mohou podívat doslova pod povrch či dovnitř uměleckých děl, analyzovat jejich složení a technický stav.

A právě špatný technický stav grott, nezbytné výzkumné práce a zajištění ochrany památky a bezpečnosti pro vědce i návštěvníky byly hlavním důvodem, proč bylo nutné držet objev poměrně dlouhou dobu v utajení.

O nález tak věděla jen hrstka zasvěcených. Druhou klíčovou osobou byla Alena Tobolková, vedoucí oddělení památkové péče Arcibiskupství olomouckého, absolventka katedry dějin umění FF UP a bývalá studentka Jany Zapletalové.

„Z objevu jsem měla obrovskou radost, ale zároveň se dá s trochou nadsázky říct, že mi paní docentka přidělala spoustu práce. Vedle mineralogické analýzy a archivního a umělecko-historického průzkumu bylo nutné zajistit statické posudky, odvlhčování prostor či detailní 3D dokumentaci. Velkým oříškem bylo řešení zabezpečovacího systému, které by bylo estetické a citlivé zároveň. Představte si například, jak třímetrová síla zdí s bohatou dekorací komplikovala instalování kamerového systému či wifi připojení,“ vypočítává Alena Tobolková některé z prací, které bylo nezbytné realizovat v časem silně degradovaných prostorech umělých jeskyní.

Také díky tomu, že se obě ženy znaly a měly v sebe vzájemnou důvěru, se poda-

řilo celou akci s krycím názvem „šutry“ dotáhnout do zdárného konce. Od jara tohoto roku se k nim postupně přidávali další aktéři z arcibiskupství, univerzity a zámku a pod informačním embargem připravovali objev ke zveřejnění.

Objev je jen začátek

Všechna zmíněná práce, která byla dosud v Kroměříži odvedena, je však jen začátkem dlouhé cesty. „Nyní budou muset proběhnout materiálové a technologické analýzy, na jejichž základě stanovíme celkovou koncepci konzervování a restaurování. Na letošní rok je tak například naplánováno konzervování kovů v Důlní grottě, aby se zpomalila jejich degradace. Dalším úkolem je stavba lešení v Apollónově grottě, aby mohli restaurátoři komfortně zkoumat štukovou výzdobu. To vše bude vyžadovat mezinárodní a mezioborovou spolupráci,“ nastiňuje další postup vedoucí památkové péče arcibiskupství.

Situaci vysokého rizika pádu částí výzdoby zároveň komplikuje časová a finanční náročnost celého projektu. Mimo vlastních zdrojů, dotačních programů a spolupráce s univerzitou tak Arcibiskupství olomoucké spustí veřejnou sbírku, díky níž bude možné na záchranu této jedinečné památky přispět. Arcibiskupství plánuje koncem listopadu spustit také webové stránky, kde se vedle informací o sbírce návštěvníci dozví více o objevu, významu a výzdobě grott a průběhu a plánu restaurátorských prací.

Pokud se vše podaří, bude možné za několik let vidět ametystové grotty zářit v podobě, která dá návštěvníkům tušit, jak si přízemí kroměřížského zámku biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu na konci 17. století vysnil.

Štuky

Stále nedostatečně doceněný druh uměleckých děl. Jana Zapletalová řídí mezinárodní projekt Stucco decoration across Europe financovaný z programu Erasmus+, v rámci něhož tým složený z historiků umění, restaurátorů a materiálových specialistů usiluje vrátit štuky do centra pozornosti a zabezpečit je před zkázou, která jim často kvůli zanedbané péči hrozí. Štukové dekorace vytvářeli v renesanci a baroku po Evropě především štukatéři pocházející od Luganského jezera na švýcarsko-italském pomezí. Dokázali se adaptovat na místní podmínky a s využitím odlišných kvalit vápna, písku, sádry a dalších příměsí vytvářeli kouzelné dekorace, které vypadaly jako z mramoru.

Člověk občas dostane lekci. Musí nejprve sám sobě přiznat, že věci byly jinak, najít odvahu to říct veřejně a jít dál. Tohle mám na vědě ráda.

Jana Zapletalová

Jana Zapletalová (* 1981)

Vystudovala dějiny umění a latinskou filologii. Je vedoucí katedry dějin umění na Filozofické fakultě UP. Zabývá se uměním a vizuální kulturou raného novověku, specializuje se zejména na migraci umělců z dnešní Itálie a jižního Švýcarska v období baroka. Jejím velkým odborným zájmem jsou štukové dekorace. Má za sebou řadu zahraničních badatelských pobytů, působí jako hostující profesorka na univerzitě La Sapienza v Římě. Je autorkou několika monografií a více než stovky odborných publikací.

Jana Zapletalová: Po mediálním kolotoči jsem strčila hlavu do písku

Ametystové grotty v polovině letošního srpna obletěly snad všechna myslitelná média. Jana Zapletalová tak čelila největší pozornosti novinářů v dosavadní kariéře.

— Čekala jste, že odhalení ametystových grott vyvolá takovou mediální smršť?

Popravdě čekala. Věřila jsem od počátku ve velký popularizační potenciál tohoto objevu. Grotty a jejich medializace jsou však pro mě i silným příběhem skvělé týmové spolupráce. Měla jsem nesmírné štěstí, že Alena Tobolková z arcibiskupství okamžitě pochopila význam tohoto objevu a stal se z nás výborný tandem, ve kterém se mi profesně i lidsky skvěle funguje. Alena zajistila požehnání otce arcibiskupa a vzápětí jsme našly mimořádnou podporu na univerzitě. Celá akce je výsledkem časově náročné práce celého týmu lidí, kteří byli schopni pod přísným informačním embargem celou věc dotáhnout do konce. Bez nich by mediální ozvuk nebyl zdaleka tak silný.

— Jak jste se v té záři reflektorů cítila? Přiznám se, že jsem šťastnější v přítmí grott. Úplně mi stačí trpyt ametystů. Poskytovat rozhovory médiím mě vlastně docela bavilo, zvlášť když jsem v zápalu propagování zapomněla na obrovskou tíhu zodpovědnosti, která na mě byla celým týmem delegována. Co jsem však následně vnímala jako traumatizující, bylo poslouchat se, čist o sobě a vidět se v televizi. V tomto jsem se rozhodla následovat příklad pštrosů. Strčila jsem zkrátka hlavu do písku a jen jsem s tichou radostí přijímala zprostředkované zprávy, jak objev v mediálním prostoru rezonuje.

— Čeho jste se během toho roku a půl nejvíc bála a co vnímáte jako nejnáročnější?

Nesmírně těžké bylo o celém objevu rok a půl mlčet. Všichni na katedře věděli, že pořád jezdím do grott. Žila jsem jenom tím. Kolegové viděli, že jsem jak omámená, a občas si mě dobírali, že jsem snáze k sehnání

v grottách než ve vlastní kanceláři. A já jim nesměla prozradit, co tam dělám.

O to důležitější se pro mě stala Alena Tobolková, na kterou jsem hrnula všechno své nadšení z drobných objevů a postupného odhalování významů. Ona to nejen trpělivě snášela, ale upřímně se mnou sdílela radost, přestože ji ten můj objev přidělal aspoň půl úvazku práce navíc zdarma.

— Těšíte se, až změníte téma a vrhnete se do něčeho nového?

Naopak, užívám si to jako snad žádné jiné vědecké téma v mé dosavadní kariéře. Je to největší odborná výzva v mém životě. Většina textů, které musím prostudovat, je v latině, kterou jsem kdysi jen tak pro radost vystudovala, a nyní se to hodí. Navíc je to výsostně mezioborové téma vyžadující propojit znalosti z dějin umění s filozofií, hermeneutikou či alchymii a současně hledat praktické řešení pro koncepci restaurátorského zásahu. Zkrátka – hledejte mě na příště v grottě.

8 fakult
1 univerzita

Stálost, posuny a neočekávaná území ve výtvarné výchově. Na UP se konal mezinárodní kongres INSEA

S cílem podpořit mezinárodní dialog a výměnu zkušeností a odborných znalostí v oblasti uměleckého vzdělávání a příbuzných oborů se v Uměleckém centru UP uskutečnil osmatřicátý ročník světového kongresu INSEA – Mezinárodní společnosti pro výchovu uměním napojené na UNESCO. Do Olomouce zavítalo pět set specialistů výtvarné pedagogiky a muzejní a galerijní edukace, také umělci a zástupci příbuzných oborů. Řada dalších se pak setkání zúčastnila online.

„Jsme hrdi na to, že se světový kongres uskutečnil právě na naší pedagogické fa-

kultě. Podobná událost, jež se v našem oboru stala legendou, se u nás poprvé konala před téměř šedesáti lety v Praze. Od té doby byly dějišti těchto kongresů různé světové metropole. Vnímáme to jako ocenění naší role ve světové výtvarné pedagogice,“ shrnula proděkanka Pedagogické fakulty UP Petra Šobánková, která je zároveň i místopředsedkyní České sekce INSEA.

Podle předsedy této sekce Aleše Pospíšila je světový kongres vždycky mimořádnou příležitostí ukázat mezinárodní komunitě uměleckých pedagogů, na jak

vyšší úrovni česká výtvarná výchova je a že může i být inspiračním zdrojem pro celý svět.

Vedle hlavních řečníků – výtvarné pedagožky a aktivistky Susan M Coles, viceprezidentky INSEA, jejímž domovem je Velká Británie, či Rolfa Lavena, který působí na Univerzitní vysoké škole pro vzdělávání učitelů ve Vídni – vystoupila během kongresu řada dalších odborníků. Prostory Uměleckého centra Univerzity Palackého zaplnily panelové diskuze, jednotlivé přednášky i celá řada zajímavých workshopů.

(map)

Olomoučtí vědci vyvinuli pomocí editace genů upravený ječmen, který nyní testují na poli

Jako vůbec první v Evropské unii zahájili vědci z UP polní pokus s ječmenem, při jehož vývoji použili metodu editace genomu CRISPR. Jarní ječmen se zkráceným stéblem získali pomocí nových šlechtitelských technik (NGT). Na výzkumu pracovali odborníci z Laboratoře růstových regulátorů, společného pracoviště Přírodovědecké fakulty UP a Ústavu experimentální botaniky AV ČR. Ministerstvo životního prostředí

letos na jaře udělilo olomouckým vědcům povolení, díky němuž mohou nyní ověřovat vlastnosti tohoto ječmene v polních podmínkách.

Odborníci využili moderní nástroj editace genomu CRISPR/Cas9, který umožňuje „editovat“ DNA rostliny na přesně určeném místě. Díky tomu lze cíleně měnit agronomické vlastnosti rostlin, jako je například odolnost vůči chorobám nebo biotickým a abiotickým stresům. Olomoučtí vědci při vývoji ječmene pracovali s mutací genu PIL1, který je zapojen do regulace růstu rostlin v reakci na světelné podmínky. Jeho mutací se předpokládá narušení řízení růstu stébla vedoucí ke zkrácení délky částí rostlinného stonku, takzvaných internodií.

Rostlina byla získána tak, aby v jejím genomu nebyla žádná cizorodá DNA. Liší

se od původní odrůdy pouze jedinou změnou v genu PIL1. „Funkční vzorek jarního ječmene označený TL-GP-PIL1 byl nejprve pěstován ve skleníku pro geneticky modifikované organismy v režimu uzavřeného nakládání. Mutantní, editovanou linii jsme vyvinuli ve spolupráci s profesorem Peterem Heddenem z Rothamsted Research institutu v Anglii,“ uvedla Ludmila Ohnoutková z Laboratoře růstových regulátorů.

V rámci čtyřletého pokusu budou vědci na poli sledovat růstové fáze rostlin ječmene, jejich výnosy a kvalitu zrna. Součástí experimentu je i křížení nové linie s elitními českými odrůdami jarního ječmene. Projekt navazuje na předchozí výzkumy geneticky upraveného ječmene, které na přírodovědecké fakultě probíhaly v minulosti a měly za cíl zvýšit nutriční parametry ječmene. (cho)

Napsal a obhájil diplomovou práci. První praktickou na právnické fakultě

První praktická. Tak se zapsala do historie právnické fakulty úspěšně obhájená diplomová práce Vojtěcha Hudce, studenta magisterského programu Právo a právní věda. Vypracoval v ní právní dokument – nález v mezinárodním rozhodčím řízení vydaný podle Rozhodčích pravidel Mezinárodní obchodní komory.

„Těší mne, že přesně po roce od zavedení této možnosti se na naší fakultě uskutečnila první obhajoba praktické diplomové práce. Ukázalo se, že při přípravě konkrétního dokumentu je nutné zvládnout nejen jeho formální stránku a zohlednit procesní postupy, ale že i samotný předmět zkoumání je podroben detailnímu a konkrétnímu rozboru v praktickém kontextu,“ řekl Maxim Tomoszek, proděkan pro studijní záležitosti PF UP, který byl i členem zkušební komise pro obhajobu této kvalifikační práce.

Vojtěch Hudec napsal práci s názvem ICC Arbitral Award on Cyberattack Dis-

closure under CISG pod vedením Slavomíra Hally z katedry mezinárodního a evropského práva. Jako rozhodovaný spor mu posloužil fiktivní případ, který byl základem prestižní mezinárodní studentské soutěže Willem C. Vis International Arbitration Moot, které se účastnil. „Student měl za sebou zkušenost se simulovanými rozhodčími tribunály. Přišlo mi vhodné a praktické, aby si případ zažil z druhé strany, aby se stal rozhodcem a napsal rozhodčí nález. A to byla přesně příležitost pro praktickou diplomku,“ vysvětlil Slavomír Halla.

Autor Vojtěch Hudec hodnotí novinku praktické diplomky jako velmi přínosnou. „Praktická forma je skvělým způsobem, jak si i z diplomové práce odnést konkrétní dovednost do právní praxe, a umožňuje studentům „stvořit něco doopravdy nového a originálního“ namísto volby užších a užších vědeckých témat. Zároveň přináší nové možnosti, jak nakládat se stanoveným roz-

sahem – dělbou na praktickou a teoretickou část, což může spouště studentů pomoci k napsání ještě lepší práce.“

Proděkan Maxim Tomoszek doufá, že tato velmi pozitivní první zkušenost přesvědčí k volbě praktické diplomky i další studenty, kteří se chtějí na trhu práce výrazněji odlišit od ostatních. (eha)

Filozofická fakulta ocenila jedenáct absolventek a absolventů

Děkan Filozofické fakulty Univerzity Palackého Jan Stejskal ocenil jedenáct vybraných absolventek a absolventů této fakulty. Vyzdvihl nejen jejich profese, ale i to, že ač se jejich cesta na olomoucké filozofické fakultě započala, dodnes na ni nezapomněli.

„Setkání bylo velmi příjemné, prostě zbytných formalit, zábavné i dojemné. Vel-

mi zajímavé bylo vyslechnout si příběhy ostatních přítomných absolventů a absolventek. Cítím se poctěna a jsem za ocenění vděčná. Jsem hrdá na to, že jsem měla možnost studovat na instituci, která absolventy jen tak „nevyplivne“, ale má zájem jejich další kroky sledovat, udržovat s nimi kontakt a budovat komunitu,“ uvedla laureátka ocenění Jitka Hanušová, bohemistka,

překladatelka z finštiny, redaktorka, básnířka a fotografka.

Nadšený byl nejen z ocenění, ale i z příjemného setkání také dramatik, divadelní režisér a spisovatel David Drábek, který současným studujícím vzkázal: „Nevzdávejte se svých snů, usilujte o ně s vášnivým zaujetím a neberte se moc vážně!“ Vedle Jitky Hanušové a Davida Drábka diplom převzali také germanistka a umělecká sochařka Christine Habermann von Hoch, psycholingvistka a vysokoškolská pedagožka Kateřina Chládková, sociální pracovník a existenciální konciátor Miroslav Kadlubiec, germanistka a mistryně světa a Rakouska v olympijském boxu Michaela Kotásková, středoškolská pedagožka a kariérní poradkyně Magda Králová, ředitelka Academia Filmu Olomouc Eva Navrátilová, diplomatka Eva Plocek Kubešová, středoškolský pedagog a festivalový dramaturg Aleš Říman a archeoložka Sylva Tichá Bambasová.

Filozofická fakulta UP oceňuje své absolventy a absolventky každoročně. Dává jim tak najevo, že je na ně hrdá. Stávajícím studujícím pak chce touto událostí ukázat, jak rozmanité může být jejich oborové zaměření i životní cesty. (map)

8 fakult 1 univerzita

Fakulta tělesné kultury poděkovala svým absolventům

Než se s novým akademickým rokem vrátili studující, přivítala Fakulta tělesné kultury UP své absolventky a absolventy. Pro ty, kteří dokončili studium v letech 1998–2000, uspořádala stříbrnou promoci, pětice významných absolventů pak byla oceněna na velkém fakultním setkání.

Pamětní diplom na stříbrné promoci převzal mimo jiné současný vedoucí katedry fyzioterapie David Směkal nebo Zdeněk Dvořák, který studoval rekreologii a žurnalistiku a nyní pracuje na ministerstvu průmyslu a obchodu. Čtyřicet let staré stříbrné absolventkám a absolventům popřál štěstí do dalších let děkan Michal Šafář a prorektor Miroslav Dopita.

Fanfáry slavnostního aktu v Arcibiskupském paláci vystřídal uvolněný program u Aplikačního centra BALUO. Během něj se sešli lidé spojení s FTK studijně či pracovní a také účastníci tradiční akce pro učitele tělesné výchovy Těloolomouc, která se konala ve stejném termínu.

Děkan Michal Šafář během večera ocenil pětici absolventů vybraných na fakultní „zeď slávy“. „Jste pro nás inspirací a děkujeme vám za to, že šíříte dobré jméno FTK a hrdě se k fakultě hlásíte,“ uvedl. Oceněna byla vedoucí komise státní reprezentace Českého lukostřeleckého svazu Hana Majarová, kondiční trenér a závodník v kettlebell liftingu Jarek Černý, také čtyřnásobný

olympionik Miroslav Vraštil a spoluzakladatel projektu Švihej Marek Vaněček, který se svým bratrem přítomné naučil i několik triků se švihadlem.

Další z oceněných, předsedkyně Českomoravské federace Nordic Walking Jana Stejskalová, absolventka rekreologie, ve svém příběhu pro fakultní web napsala: „Rekre byla nejlepší škola, na kterou jsem mohla jít. Začátky byly náročné, ale vlastně nenacházím nic, o čem bych si mohla říct, že bylo chybou. Byly tam slzy, bála jsem se mnohých výzev a častokrát překonávala nepohodlí i své hranice. Ale právě tohle mi pomohlo. Škola, kurzy Nordic Walking, vše mě neuvěřitelně v životě posunulo.“ (vim)

Centrum digitálního zdravotnictví připravuje mediky na praxi s AI a dalšími moderními pomocníky

Moderní technologie mění svět a medicína nestojí stranou. Na využívání elektronických informačních systémů, telemedicíny nebo umělé inteligence v péči o pacienty své studující připravuje i Lékařská fakulta UP ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Olomouc. Výukou v Centru digitálního zdravotnictví

procházejí studující čtvrtých ročníků, přičemž LF UP byla první fakultou v ČR, která takový povinný předmět zavedla.

Výuka je zaměřena velmi prakticky, nechybí ale ani důležitá teorie – čím je elektronizace zdravotnictví přínosná a jak s novými nástroji pracovat lege artis a správně s ohledem na platnou legislativu a kyberbezpečnost.

„Fenomény dneška, o kterých se hodně bavíme, jsou telemedicina a umělá inteligence. Seznamujeme studenty mimo jiné se zásadami komunikace s pacientem na dálku, že není vhodné posílat zdravotní dokumentaci přes WhatsApp či e-mail, vysvětlujeme principy anonymizace a pseudonymizace sdílených materiálů, probíráme i design aplikací pro pacienty,“ přibližuje vedoucí centra Antonín Hlavinka.

„U AI se bavíme o využití při samotném studiu, kdy mohou být velmi užitečné i free

verze, ale také třeba v administrativě. Pro klinické použití máme celou řadu praktických příkladů aplikací, které například detekují rozsah zranění, studenti si také zkoušejí dělat souhrny obsahlých zpráv. Vždy ale zdůrazňujeme, že odpovědnost je na tom konkrétním lékaři. Snažíme se studenty a také lékaře edukovat, aby se AI nebáli, ale zároveň na ni nespolehali až příliš,“ dodává.

Součástí výuky jsou i návštěvy na vybraných pracovištích fakulty a nemocnice, kde moderní pomocníky, jako je například chirurgický robotický systém da Vinci, 3D tisk nebo AI, využívají, a mohou je tak vidět a případně si i „osahat“ přímo v praxi.

Centrum digitálního zdravotnictví vzniklo v roce 2022 jako společné pracoviště Lékařské fakulty UP a Fakultní nemocnice Olomouc díky podpoře z Národního plánu obnovy. (vim)

Experti na politickou angažovanost sociálních pracovníků vystoupili na CMTF

Cyrlometodějská teologická fakulta přivítala dva výjimečné hosty, uznávané odborníky na politickou angažovanost sociálních pracovníků Johna Gala, profesora sociální politiky z Hebrew University of Jerusalem, a Idit Weiss-Gal, profesorku sociální práce z University of Tel Aviv. Jejich přednáška s názvem Když sociální pracovníci nejen implementují, ale i ovlivňují politiku přilákala desítky studentů, akademiků i odborníků z praxe.

„Šlo o první akci v České republice věnovanou výhradně úloze sociálních pracovníků a pracovníc v prosazování sociální spravedlnosti i lidských práv na systémové úrovni. Pojmenovali jsme ji Dokázat víc, protože právě díky systémové změně můžeme dokázat víc než díky pomoci jen jednotlivcům či skupinám. Jsme nesmírně rádi, že na naši fakultu přijeli tak významní zahraniční

hosté,“ uvedla Agnieszka Zogata-Kusz z pořádající katedry křesťanské sociální práce.

John Gal a Idit Weiss-Gal více než 20 let rozvíjejí otázku politické angažovanosti sociálních pracovníků a pracovníc, a to nejen výzkumně. Jsou iniciátory zavedení a rozšíření vzdělávání v oblasti politické praxe v sociální práci v Izraeli. Díky jejich práci se tato oblast rozvíjí i upevňuje také v dalších zemích. „Podíleli se na řadě změn v politice na různých úrovních. Do této činnosti zapojovali také své studenty, což – především v posledních letech – není v Izraeli jednoduché,“ dodala Zogata-Kusz.

Přednáška společně s návazným odborným panelem, v němž vystoupila řada odborníků se znalostí politického procesu i se zkušeností s ovlivňováním sociální politiky, měla za cíl poukázat na to, že so-

ciální pracovníci nemají být jen ti, kdo „zachraňují tonoucí“, ale také ti, kdo hledají příčiny jejich problémů, které jsou velmi často systémové povahy. (per)

Fakulta zdravotnických věd hostila tradiční mezinárodní školy i novou konferenci

Jeden týden, tři mezinárodní akce. Fakulta zdravotnických věd uspořádala tradiční školu fyzioterapie a ergoterapie a souběžně probíhající školu porodní asistence. Tradiční akce doplnil pilotní ročník konference s latinským názvem Per salutem coniungere.

Program nabitý workshopy, společnými projekty a exkurzemi nabídlá pátá škola fyzioterapie a ergoterapie Czech School

in Physiotherapy and Occupation Therapy. Mezinárodní akce, jejíž program připravil Ústav klinické rehabilitace FZV UP, se zúčastnili hosté z partnerských univerzit z Islandu, Španělska, Chorvatska, Bulharska či Polska. Celý program odstartoval 8. září, které je již téměř třicet let spjato s oslavami Světového dne fyzioterapie. „Téma letošního dne fyzioterapie, tedy úloha fyzioterapie a fyzické aktivity

ve zdravém stárnutí se zaměřením na prevenci křehkosti a pádů, úzce korespondovalo s naším programem,“ uvedla za organizátory Petra Gaul Aláčová.

Popáté se na FZV UP konala také škola pro porodní asistentky Olomouc School in Midwifery. Akademici a studentky z Estonska, Belgie, Norska či Maďarska se zúčastnili workshopů a přednášek na téma resuscitace novorozence, ultrazvukový screening nebo kojení. „Přínos akce je zejména v praktickém vzdělávání budoucích porodních asistentek v evropském kontextu – studentky konfrontují to, co se naučily, s praxí v ostatních zemích, která může být z různých důvodů odlišná,“ shrnula přednostka Ústavu porodní asistence FZV UP Štěpánka Bubeníková.

Spojovat prostřednictvím zdraví – to je překlad latinského názvu Per salutem coniungere, který dostala konference pořádaná FZV UP ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Olomouc. Stěžejní část programu byla věnována neurologickému ošetřovatelství. „Odborné příspěvky českých i zahraničních řečníků z Velké Británie, Izraele či Polska potvrdily, jak důležité je propojovat klinickou praxi s vědou a vzděláváním,“ zdůraznila přednostka Ústavu ošetřovatelství FZV UP Daniela Bartoníčková. (dkr)

Bratři Jan a Lukáš Zdražilovi našli společnou řeč i ve vědě

Motivace stát se vědcem bývají velmi odlišné. U bratrů Jana a Lukáše Zdražilových tato profese rozhodně nebyla dětským snem. Přesto nyní oba pracují v Českém institutu výzkumu a pokročilých technologií (CATRIN) Univerzity Palackého a propojují materiálový, rostlinný výzkum i informační technologie s cílem uplatnit své výsledky v praxi. A vůbec se netají tím, že právě rodinné pouto hraje na této cestě velkou roli.

„V dětství jsme chtěli být popeláři. Do konce jsme prý volali na popeláře ‚tátínku!‘, což maminka neunesla moc dobře. Profese vědce se neobjevila ani v době, kdy jsme si vybírali povolání. Rodiče nás nechali, ať si vybereme. Ale od malička nás

vedli k tomu, že nejdůležitější je rodina,“ shodují se bratři.

O čtyři roky starší Lukáš chtěl být věrný rodinné tradici a přihlásil se na medicínu. Když to nevyšlo, šel studovat chemii na Vysoké učení technické v Brně. „Chemie mě zaujala, takže po roce jsem už medicínu znovu nezkoušel. Ve třetím ročníku jsem si byl jistý, že se chci věnovat vědě. Teď už si nedovedu představit, že bych dělal něco jiného,“ prozrazuje Lukáš, který absolvoval na Univerzitě Palackého doktorské studium fyzikální chemie a v CATRIN se zaměřuje zejména na vývoj fotoluminiscenčních nanomateriálů a jejich využití v technologiích pro solární sklizeň energie a senzoriku.

„Rodiče nás nechali, ať si vybereme. Ale od malička nás vedli k tomu, že nejdůležitější je rodina.“

Jan si svou náklonnost k vědě uvědomil během vysokoškolského studia kybernetické bezpečnosti na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Proto jeho cesta vedla na doktorské studium na VŠB-TUO, během něž navázal výzkumnou spolupráci s CATRIN. Kolegům z rostlinného i materiálového výzkumu je oporou při získávání, zpracování i analýze dat. Jejich společným cílem je přispět k vývoji technologií, které mají šanci uplatnit se v praxi.

Kromě kanceláře, zaujetí pro vědu, o níž diskutují i doma po práci nebo večer u piva, sdílí oba mladí vědci už i společné výzkumné téma. „Výzkum je tepr-

ve na začátku, ale obecně se dá říct, že se snažíme využít atomární inženýrství a uhlíkové tečky při výzkumu rostlin. Já jsem přes materiály a Honza zpracovává obrovské množství dat, která získáváme. Z nich zjišťujeme, mimo jiné i s využitím AI, zda je naše strategie přínosná, nebo ne,“ objasňuje Lukáš, který už má za sebou řadu publikací v prestižních časopisech i opakované stáže na Univerzitě Alexandra Friedricha v německém Erlangenu. Jeho výzkum využití nových materiálů při přípravě luminiscenčního solárního koncentrátoru v minulosti podpořil Nadační fond UP.

Mladší Jan ještě pokračuje v doktorském studiu na VŠB-TUO. Prvním konkrétním výstupem jeho spolupráce mezi obory i univerzitami je modulární systém AMULET, který na základě snímků rostlin umožňuje rychlejší a přesnější analýzu rostlinných vlastností, což může pomoci zemědělcům i šlechtitelům k vývoji odolnějších a výnosnějších plodin. „To, co dělám, mě baví. Mohl bych sice pracovat v oboru IT v soukromé firmě, ale pro mě je důležité, že náš výzkum může pomoci v praxi. A velkým benefitem je to, že jsem tu společně s bratrem,“ dodává Jan.

Olomoučtí školáci ve výzkumu poukázali na nebezpečná místa, málo se ale hýbou

Nové poznatky o pohybovém chování školáků, ale také identifikaci rizikových míst na cestě do školy přinesl výzkum, zabývající se vlivy zastavěného prostředí na aktivní transport dětí v kontextu 24hodinového pohybového chování. Odborníci z Univerzity Palackého na něm spolupracovali s olomouckou radnicí, která má podněty školáků k dispozici.

Jak se dopravují do školy, zda po cestě vnímají nějaké bariéry, jestli se cítí v okolí školy bezpečně – na to mimo jiné odpovídali žáci a žákyně olomouckých základních škol v dotazníku, jehož součástí byla i interaktivní mapa. V ní zaznamenávali svoji cestu do školy a riziková místa, se kterými se po trase setkávají. Mezi 540 vyznačenými

body byly například nepřehledné či chybějící přechody pro chodce nebo lokality, kde se soustředí obtěžující spoluobčané.

„Navázali jsme na dřívější šetření Bezpečná cesta do školy, podařilo se nám získat data od 1 050 dětí. Jejich podněty následně v Kanceláři architekta města Olomouce posoudili z hlediska možného řešení. Některé jsou již vyřešené, další byly předány kompetentním pracovištím. Jen 4 % postřehů byla označena za neřešitelná,“ uvedl hlavní řešitel výzkumu Michal Vorlíček z Fakulty tělesné kultury UP.

Na deseti vybraných školách také osmáci nosili přístroj monitorující jejich pohybové chování. Výzkumníci tak u zhruba 200 školáků sledovali, kolik a jak intenziv-

ního pohybu během dne mají, jak dlouhou část dne prosedí a kolik mají spánku. „Můžeme říci, že průměrný olomoucký osmák neplní doporučení Světové zdravotnické organizace 60 minut středně až vysoce intenzivní pohybové aktivity. Průměr činil necelých 45 minut takového pohybu denně. Co se ale spánku týče, jsou na tom olomoučtí osmáci dobře, spí kolem 8 hodin,“ přiblížil Michal Vorlíček.

Výsledky měření i další zjištění rozebírali se žáky i učiteli během diskuzí na zapojených školách. „Na nich žáci sami přicházeli s nápady, co by mohli u sebe změnit, aby měli pohybu více, například vystoupit z tramvaje o zastávku dříve a podobně,“ dodal. (vim)

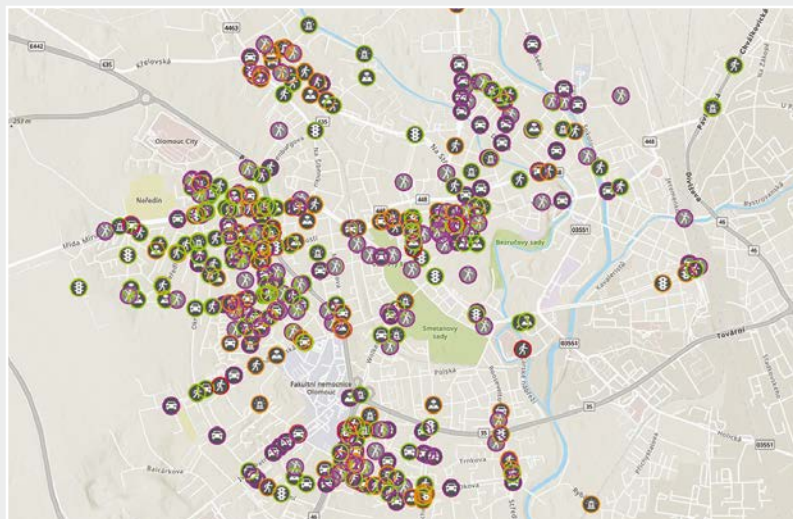

foto: M. Višňa

Studentka Věra Kafková objevila v Olomouci 19 nových druhů rostlin

I městská zákoutí mohou ukrývat nečekané botanické poklady. Studentka oboru Botanika na přírodovědecké fakultě Věra Kafková při průzkumu širšího centra Olomouce objevila 19 druhů rostlin, které dosud nebyly v České republice zaznamenány. Za tento mimořádný floristický objev získala Cenu Víta Grulichy od České botanické společnosti.

„Tato úžasná cena je pro mě obrovskou poctou, moc si jí vážím a hodně pro mě znamená. Zároveň ji vnímám jako motivaci do dalších let. Hledání a určování rostlin mě bavilo vždy, ale když vás někdo takto ocení, cítíte, že to má smysl, a máte chuť v tom pokračovat,“ podotkla studentka z katedry botaniky.

Věra Kafková ve své bakalářské práci, s níž se stala celkovou vítězkou Studentské vědecké soutěže O cenu děkana, zmapovala 324 nepůvodních a 54 ohrožených druhů rostlin. Její nálezy potvrzují, že města představují významnou vstupní bránu pro zavlékání rostlin z jiných koutů světa.

„Během mapování jsem prozkoumávala celou zájmovou oblast, abych prošla opravdu každou ulici. Městská flóra se rychle mění v prostoru a čase. Člověk nikdy neví, na co narazí, a to mě na tom bavilo. Botanika a především floristický průzkum je něco, v čem jsem se opravdu našla, co mě naplňuje,“ říká studentka, která se na floristický průzkum zaměřila systematicky celé dva roky.

Mezi nejceněnější objevy patří tráva milička (*Eragrostis virescens*) pocházející z Ameriky. Ačkoliv si jí botanici v Olomouci dříve všimli, nerozeznali, že jde o pro Česko nový druh. „Objev nové trávy, která se obtížně rozeznává od jiných druhů, vyžaduje výborný pozorovací talent. To byl jeden z důvodů, proč jsme právě za tento nález udělili cenu pojmenovanou na památku jednoho z našich nejlepších botaniků,“ uvedl předseda České botanické společnosti Milan Chytrý.

Výsledky práce Věry Kafkové tak podle odborníků potvrzují, že městské prostředí vytváří vhodné podmínky pro šíření nepůvodních druhů – například z okrasných výsadeb nebo podél silnic. Významnou roli přitom hrají i klimatické změny.

Městská flóra se rychle mění v prostoru a čase. Člověk nikdy neví, na co narazí, a to mě na tom bavilo.

Věra Kafková

Veronika Šedajová vyhrála tuzemské finále soutěže Falling Walls Lab

Fantastický úspěch zaznamenala UP na letošním národním finále soutěže Falling Walls Lab, na němž mladí vědci a vědkyně představují během krátkého času svůj výzkum. V konkurenci čtrnácti mladých inovátorů uspěla Veronika Šedajová z CATRIN UP. Získala nejen cenu odborné poroty, ale také publika a bude reprezentovat Českou republiku na celosvětovém finále v Berlíně.

Tři minuty, dva slidy prezentace a vědecké téma, které boří bariéry. Taková jsou pravidla prestižní mezinárodní soutěže Falling Walls Lab, jejíž celosvětové finále se koná vždy v Berlíně při příležitosti výročí pádu Berlínské zdi.

Vítězkou se stala Veronika Šedajová, která se ve výzkumu věnuje grafenovým superkondenzátorům a ve své prezentaci se soustředila na jejich využití v kardiostimulátorech. Porota vedle srozumitelnosti projevu oceňovala u soutěžících také inovativní přístup, a protože technologie Veroniky je již v pokročilém stádiu vývoje, byla tato skutečnost její nespornou výhodou. Vedle hlavní ceny získala navíc cenu publika. „Mám z obou ocenění obrovskou radost. Myslím si, že publikum zaujalo moje téma, jelikož téměř každý z nás zná někoho, kdo má kardiostimulátor. Naše technologie se tak týká obrovského počtu lidí,“ uvedla vítězka.

Kromě ní se ve finále soutěže v Národním technické knihovně v Praze představila také Andrea Nedělníková a Tomáš Malina z vysokoškolského ústavu CATRIN UP, Silvie Dostálková z Přírodovědecké fakulty UP a Eliška Zgarbová, absolventka UP, která pokračuje ve svém výzkumu v brněnském Ústavu patologické fyziologie LF MUNI.

„Tak velké zastoupení ve finále Falling Walls Lab je potvrzením silné pozice popularizace vědy, kterou UP na tuzemské scéně má. Jsem moc rád, že se naše vědkyně a vědci do podobných soutěží hlásí a představují svou práci veřejnosti,“ řekl rektor UP Michael Kohajda. (luž)

Eva Navrátilová dostala prestižní Cenu za popularizaci výzkumu

Velké ocenění získala za svou práci Eva Navrátilová, ředitelka mezinárodního festivalu populárně-vědeckých filmů Academia Film Olomouc. Obdržela Cenu předsedy Rady pro výzkum, vývoj a inovace za propagaci a popularizaci výzkumu. „Bez schopnosti srozumitelně komunikovat vědecké poznatky směrem k veřejnosti ztrácí věda svůj společenský rozměr a tím pádem i zájem lidí o vědu. Práce Evy Navrátilové je v tomto ohledu příkladem, jak lze vědu přiblížit lidem s respektem k vědecké práci a zároveň lidskosti a srozumitelnosti,“ uvedl ministr pro vědu, výzkum a inovace Marek Ženíšek, který cenu předával.

Laureátku nominoval děkan Filozofické fakulty UP Jan Stejskal. „Dlouhodobě a s mimořádným nasazením se zasazuje o popularizaci vědy a výzkumu. Svým prokazatelným talentem, zkušenostmi a osobním nadšením

významně přispívá k pozitivnímu obrazu české vědy v evropském kontextu. Ač není vědkyní v úzkém slova smyslu, její práce má mnohdy zásadní dopad na vnímání vědy ve společnosti,“ zdůraznil.

Eva Navrátilová poděkovala spolupracovníkům. „Ocenění si nesmírně vážím. Vnímám ho nejen jako uznání své práce, ale především všech týmů, s nimiž jsem během let mohla spolupracovat. Jsem zároveň moc vděčná, že mě nominovala má domovská filozofická fakulta. Bylo to právě její zázemí a inspirativní pedagogové, kteří mě kdysi k lásce k popularizaci vědy přivedli,“ uvedla v průběhu slavnostního aktu laureátka.

K ocenění ji pogratoval také rektor UP Michael Kohajda. „Vedení AFO přebírala v roce 2022, kdy měl festival za sebou v souvislosti s pandemií covidu dva ročníky pouze v online formátu. Podařilo se jí

festival a s ním i vědu vrátit s velkou parádou do ulic města. I díky ní se AFO pyšní obrovskou návštěvností, pozitivními ohlasy účinkujících doma i v zahraničí a nabízí atraktivní platformu pro zapojení studentů do chodu festivalu. Ocenění Evy Navrátilové vnímám jako pochvalu pro univerzitu za to, že na její půdě již šest desetiletí tento unikátní festival vědeckých filmů existuje a Olomouc je tak pevnou součástí světové scény popularizace vědy.“ (luž, rvvi)

Hravá obrázková kniha Naše univerzitní město přibližuje život na vysoké škole

Ztratil se chameleon Arno. Někde v učebně na lékařské fakultě. Pomůžete ho najít a vyprávět jeho příběh? Tak by se dala ve zkratce popsat jedna z mnoha příběhových linek, které na předškolní děti čekají v nové vyprávěcí knize se čtecími obrázky Naše univerzitní město kreslířky Barbory Valecké a spoluautorky Terezy Vintrové. Knížka vyšla ve Vydavatelství Univerzity Palackého.

Děti díky ní prožijí celý rok v univerzitním městě a poznají, co obnáší studium či práce na vysoké škole a jak moc je vše blízké jejich dobrodružstvím v mateřské škole. Průvodcem interaktivní publikací plné doprovodných úkolů a ilustrovaných příběhů jim budou například již zmíněný chameleon, ale také pětiletá dvojčata Teo a Lea a další dětské a dospělé postavy.

Publikace přináší oblíbený velkoformátový koncept, v němž se na bohatě ilustro-

vaných dvoustranách odehrává nespočet kreslených mikropříběhů. Děti sledují jednotlivé postavy na pozadí celého akademického roku, hledají je ve víru kresleného vyprávění, odhalují jejich osudy a zápletky a u toho hledají ztracené předměty či plní zábavné aktivity.

„Každá dvoustrana se zaměřuje na konkrétní roční období a neodmyslitelné aktivity spjaté s univerzitním životem – ať už jde o majáles, zkouškové období či slavnostní promoce. Zároveň jsme hledaly paralely mezi světem školkových dětí a univerzitním prostředím,“ říká ilustrátorka knihy a spoluautorka konceptu Barbora Valecká. „Každá dvoustránka pomáhá rozvíjet dětskou fantazii, postřeh, zrakovou paměť nebo rozšiřovat slovní zásobu,“ vyjmenovává přínosy knihy pro předškolní děti spoluautorka konceptu a současně odpovědná redaktorka knihy Tereza Vintrová.

Kniha je propojena také s webovými stránkami, kde rodiče i učitelé najdou širokou paletu rozšiřujících her a aktivit – od rukodělných po pohybové, včetně návodů a pracovních listů. Vše si lze snadno vytisknout a opakovaně používat. Nechybí ani tipy přímo pro učitele a učitelky mateřských škol. Díky bezplatné dostupné metodické příručce tak kniha může být funkční a efektivně využitelná rovněž v rámci aktivit v mateřské škole a ve větších skupinách předškolních dětí.

NAŠE
UNIVERZITNÍ
MĚSTO

text: Eva Hrudníková
foto: Jakub Čermák

portrét

Alla Fedorova

Právníčka a vědkyně, která se učí
česky z vděčnosti a respektu

Během dvouhodinového povídání ji dvakrát po tváři stékaly slzy. Poprvé když vzpomínala na rok 2022 a svůj nucený odchod z rodné Ukrajiny. Podruhé když mluvila o vděčnosti, kterou cítí k České republice a svým českým kolegům.

Právnička Alla Fedorova už přes tři roky v Olomouci pracuje, vědecky bádá a hlavně ŽIJE, společně se svou dcerou a psem. A to vše díky Právnické fakultě Univerzity Palackého, kde působí jako vědecká pracovnice na katedře mezinárodního a evropského práva.

„Vždycky jsem měla ráda Českou republiku. Do roku 2022 jsem ji znala jen jako turista. Válka ale všechno změnila,“ říká rodačka z Doněcké oblasti, jejímž domovským pracovištěm je katedra srovnávacího a evropského práva Institutu mezinárodních vztahů na Národní univerzitě Tarase Ševčenka v Kyjevě. Hlas se jí chvěje, když vzpomíná na dny, kdy na její zemi zaútočilo Rusko. „Ze dne na den nebyly potraviny v obchodech, benzin, v ulicích se objevily zátarasy. Mým jediným úkolem v tu chvíli bylo vymyslet řešení, které by zajistilo bezpečnost pro mou tehdy čtrnáctiletou dceru.“ Když sehnala benzin, sedly spolu do auta a ujely pět set kilometrů na západ od Kyjeva a potom do Česka. Nejprve do bytu rodinného známého u Karlových Varů.

Když se Alla Fedorova v Česku konečně nadechla a zase mohla v noci spát, začala brouzdat po webech univerzity a hledat možnosti profesního uplatnění. Zaujal ji program na podporu ukrajinských akademiků vyhlášený olomouckou právnickou fakultou. Úspěšně prošla výběrovým řízením a mohla se stěhovat.

Posila pro fakultu, která řeší velké projekty

Už po pár týdnech bylo jasné, že fakulta získala v ukrajinské odbornici na lidská práva a na ochranu a europeizaci sociálních práv významnou posilu. Úspěch na sebe nenechal dlouho čekat. Společně s Ondřejem Hamulákem z katedry mezinárodního a evropského práva, jejím mentorem, se ucházeli o podporu ve speciální výzvě Marie Skłodowska-Curie Actions zaměřené na ukrajinské výzkumníky. A s projektem The Approximation of Ukrainian Social and Labour Legislation to EU Law uspěli. Pracovali na něm dva roky. Výsledkem jsou doporučení pro Ukrajinu, jak se v otázkách sociálního práva, práva sociálního zabezpečení nebo zákoníku práce přizpůsobit unijní legislativě.

„Získání projektu pro mě tehdy strašně moc znamenalo. Dostala jsem možnost soustředit se na svůj výzkum, a ještě v ideálních podmínkách. Ondřej Hamulák je skvělý mentor, odborník na svém místě a výjimečný člověk,“ hodnotí. Slavit mohla i fakulta. Tento projekt je vůbec prvním, který v rámci programu Horizont Evropa získala v pozici hlavní řešitelské instituce.

V loňském roce Alla Fedorova získala pro svou vědeckou práci další prestižní podporu. Jako hlavní řešitelka stojí za projektem Sociální práva dočasně chráněných osob z Ukrajiny v zemích EU: vývoj a klíčové výzvy, který je financovaný Grantovou agenturou ČR. Být cizinkou a uspět u této agentury v oblasti práva je doslova raritou.

Vedle práce na projektu GA ČR má pro nadcházející měsíce ještě jeden velký plán. Společně s Ondřejem Hamulákem chystají konferenci o uplatňování judikatury

Alla Fedorova (* 1976)

Absolvovala Právnickou fakultu Doněcké národní univerzity. V roce 2003 habilitovala na Národní univerzitě Tarase Ševčenka v Kyjevě. Na této nejprestižnější ukrajinské univerzitě působí na katedře srovnávacího a evropského práva Institutu mezinárodních vztahů. Specializuje se na ochranu a europeizaci sociálních práv. Po napadení Ukrajiny Ruskem odešla s dcerou do České republiky. V roce 2022 nastoupila na Právnickou fakultu UP jako vědecká pracovnice. Stala se postdoktorskou stipendistkou Marie Skłodowska-Curie Actions 4Ukraine. V následujících třech letech bude pracovat jako hlavní řešitelka na projektu Sociální práva dočasně chráněných osob z Ukrajiny v zemích EU: vývoj a klíčové výzvy, který získal podporu Grantové agentury ČR. Je členkou Evropského výboru pro sociální práva.

Soudního dvora Evropské unie na Ukrajině. Chtějí přizvat české kolegy, vědce z různých zemí, a hlavně ukrajinské soudce, včetně těch z Ústavního soudu Ukrajiny.

Do Štrasburku na zasedání Evropského výboru pro sociální práva

Alla Fedorova bádá, organizuje konference a kulaté stoly, zapojuje se do výuky, a to i na Ukrajině, a k tomu zhruba sedmkrát za rok vyráží z Olomouce na týden do Štrasburku. Někdy i vlastním autem. Nikoli však za památkami a vyhlášenou gastronomií, ale jako členka Evropského výboru pro sociální práva – významného kontrolního a exekutivního orgánu Rady Evropy, který má za úkol monitorovat dodržování Evropské sociální charty. Nominovaná byla ukrajinskou vládou a zvolená Výborem ministrů Rady Evropy. V patnáctičlenném výboru nezávislých a nestranných expertů je jediná

Ukrajinka. „Je pro mě velkou ctí spolupracovat s nejlepšími evropskými odborníky na danou problematiku, být součástí této vybrané společnosti. Cítím obrovskou odpovědnost,“ říká hrdě a zároveň skromně. Členství ve výboru nepovažuje pouze za svůj osobní profesní úspěch, ale za důležitý signál pro celou Ukrajinu. „Získané zkušenosti můžu dál předávat, a to například i ukrajinským a českým studentům.“

Když přijde řeč na její budoucnost, přiznává, že válka ji odnaučila plánovat. „Život mi ukázal, že všechny plány se mohou v mžiku rozpadnout. Když jsme s dcerou odjely do Česka, myslela jsem si, že to bude na měsíc. Že mezinárodní sankce a tlak ze strany Evropy a Spojených států amerických Rusko zastaví. Ale nestalo se. Od roku 2022 se soustředím spíš na krátkodobé cíle.“

Česko si zamilovala. Má ráda historii, vůně, chutě a atmosféru Olomouce, uni-

verzitní rodinu i zdejší lidi. „Všichni jsou velmi přátelští, od kolegů na fakultě, kteří mě vzali mezi sebe a zajímají se o mě, až po lidi v ulicích. Když jsem potřebovala pomoc, vždycky jsem ji dostala,“ říká a po chvíli ticha dodává. „Pokaždé, když přijedu do Olomouce, cítím obrovskou vděčnost. Mám tady dceru, psa, nové kolegy, ze kterých se stali mí přátelé. Ale pořád je to ten druhý domov. Doma je pro mě na Ukrajině. Mám pocit, že žiji dva životy. Je to dost vyčerpávající.“

Ať už jednou bude Alla Fedorova žít na Ukrajině, nebo zůstane rozkročená mezi dvěma zeměmi, je rozhodnutá naučit se česky. „Respektovat stát, který mi pomohl, pro mě znamená respektovat jeho jazyk. Chodím na online kurzy češtiny, ale nemám tolik času, kolik bych si přála,“ omluvně krčí rameny a z vyprávění v angličtině přechází do češtiny. „Děkuji za příjemné setkání a zájem o mě.“

„Život mi ukázal, že všechny plány se mohou v mžiku rozpadnout. Když jsme s dcerou odjely do Česka, myslela jsem si, že to bude na měsíc. Že mezinárodní sankce a tlak ze strany Evropy a Spojených států amerických Rusko zastaví. Ale nestalo se.“

Ondrej Hamulák

proděkan pro vědu a výzkum PF UP, vedoucí Institutu pro právo a pokročilé technologie na PF UP

S Allou spolupracuji od roku 2022, když ji fakulta přijala do pozice výzkumné pracovnice v rámci pomoci ukrajinským akademikům. Již po prvních měsících spolupráce jsem věděl, že Alla má velký potenciál být přínosem pro fakultu a univerzitu, což její dosavadní působení na fakultě jenom potvrzuje. Alla je totiž nesmírně pracovitá, nezlomná a kreativní. Rychlost, jakou se přizpůsobila nové a nelehké životní situaci, je obdivuhodná. Přichází na každé setkání s novými nápady na akce, projekty či společný výzkum. Její energie a nasazení jsou obdivuhodné. Nejvíce si však na Allu cením to, že navzdory svým úspěchům a významnému mezinárodnímu uznání v Evropském výboru pro sociální práva zůstává nadále velmi lidskou a nesmírně skromnou. Její pokora a odhodlání jsou pro mne inspirací. A nemůžu nezmínit, že jsem v ní našel i dobrého přítele, který mě navíc neustále rozmazluje. Nevzpomenu si na jediné setkání, kdy bych od ní nedostal nějaký drobný dárek v podobě výtečných ukrajinských nebo francouzských cukrovínek. Přiznávám, že i když je Alla často adresuje mé dceři, stává se, že na místo určení nedoputují. Allo, děkuji!

Olena Sviatun

Institut mezinárodních vztahů, Národní univerzita Tarase Ševčenka v Kyjevě

Allu Fedorovu znám již více než pětadvacet let, od doby, kdy byla doktorandkou na našem institutu a já jsem byla ještě studentkou. Za posledních dvacet let jsme se staly nejen kolegyněmi, ale i blízkými přítelkyněmi. Vždy jsem obdivovala její oddanost k práci a hluboké znalosti v oblasti lidských práv a právního systému Rady Evropy. Podílely jsme se na několika projektech financovaných Radou Evropy a spolupráce s ní je opravdu potěšením. Jako první ukrajinská expertka zastupuje v Evropském výboru pro sociální práva naši zemi, a zejména kyjevskou školu mezinárodního práva, a to na té nejvyšší úrovni. Alla také úspěšně zvládá skloubit své profesní závazky s rodinným životem, je skvělou matkou a také starostlivou dcerou. Neznám nikoho jiného, koho bych považovala za tak dokonalého a výjimečného člověka jako Allu.

PAN PROKOUKL

E-Bezpečí je spolutvůrcem nového webu na ochranu občanů před kyberšmejdý

V rámci osvětové kampaně Prokoukl to! A ty? vznikla nová webová stránka s názvem Pan Prokoukl. Spustil ji Olomoucký kraj ve spolupráci s Krajským ředitelstvím policie Olomouckého kraje. Po technické stránce platformu připravil tým E-Bezpečí UP.

Platforma má lidem sloužit jako rychlý zdroj informací v případech, ocitnou-li se ve svízelné situaci v souvislosti s kyberšmejdý. Zdarma a bez registrace nabízí nepřetržitou pomoc prostřednictvím pomocníka v podobě chatbota pana Prokoukla (nástroj umělé inteligence) při rychlém

zanalýzování přijatého textu v e-mailu, v SMS nebo v aplikaci WhatsApp. Web nabízí i informace o aktuálních podvodných praktikách, policejních případech, také užitečné rady a videa, které lidem mohou pomoci lépe porozumět nejčastějším formám podvodů.

„Naším hlavním cílem bylo umožnit lidem, například seniorům, ale i komukoli dalšímu, ověřit si s pomocí AI, zda se nestali terčem podvodu. Do webových stránek jsou integrovány velké jazykové modely umělé inteligence, které jsou tré-

novány na to, aby dokázaly poskytovat užitečné rady v oblasti kybernetické kriminality. Dokážou i vyhodnocovat grafický obsah, například screeny podvodných zpráv, podvodných inzerátů a podobně,“ uvedl za E-Bezpečí UP Kamil Kopecký, ředitel Institutu výzkumu a vývoje v oblasti digitálních technologií a kyberkriminality Pedagogické fakulty UP. Doplnil, že tým odborníků z E-Bezpečí UP využívá nahlášený obsah k dalšímu trénování a vylepšování funkčnosti AI a že se na webu i nadále pracuje. (map)

Létající semena inspirovala návrh senzorů budoucnosti

Novou vizi a počínající trend lehkých, energeticky úsporných a autonomních senzorů, které mohou znamenat průlom při sběru klíčových environmentálních dat na Zemi i pro planetární výzkum, popsali vědci z CATRIN Univerzity Palackého v časopise Trends in Biotechnology. Inspiraci pro nové systémy našli v přírodě, konkrétně u semen rostlin, která se šíří větrem na velké vzdálenosti. Tyto poznatky v „opinion paper“ následně skloubili s nejmodernějšími technologiemi, včetně 3D tisku, flexibilní elektroniky, umělé inteligence, skládacích mechanismů inspirovaných origami či fotovoltaických článků.

„Stejně jako okřídlená semena javoru nebo semena pampelišky vybavená padákovitým chmýřím i navrhované senzory využívají aerodynamické vlastnosti pro pomalý a stabilní let. Díky tomu by moh-

ly být rozptýleny po velkém území a sbírat data o teplotě, vlhkosti či kvalitě půdy. Na rozdíl od běžné elektroniky jsou tyto senzory lehké, ekologické a mohou být připraveny z biologicky rozložitelných materiálů v kombinaci přírodních i syntetických materiálů pomocí 3D tisku, a proto lze vyrábět levně ve velkém a bez zátěže pro životní prostředí,“ uvedl hlavní autor článku Sagar Arya z CATRIN.

Novinkou v představené vizi je také využití umělé inteligence, díky níž by senzory dokázaly samy optimalizovat své letové dráhy, zpracovávat data v reálném čase a přizpůsobovat se proměnlivým podmínkám. Další pokrok umožní využívání okolních zdrojů energie, jako je vítr nebo sluneční záření, což systémům zajistí dlouhodobou funkčnost bez vnějších zdrojů. (srd)

Cena Jaroslava Skály pro psychology z Filozofické fakulty UP

Psychologie Filozofické fakulty UP slavila úspěch. Za monografii s názvem Užívání internetu, sociálních sítí a digitálních her u adolescentů: Teoretická východiska, diagnostika a strategie intervence získala Cenu Jaroslava Skály 2025. Prestižní ocenění v oblasti adiktologie převzal Martin Dolejš, vedoucí katedry psychologie FF UP, při příležitosti AT konference.

„Cena je pro nás prestižní, přesahuje rámec jedné knihy nebo konkrétního výzkumného projektu,“ shrnuli Martin Dolejš společně s Jaroslavou Suchou, kolegyní z katedry, a zároveň hlavní autorkou knihy. Tým autorů monografie, k němuž kromě zmíněných patří Eva Aigelová, Helena Pipová, Miroslav Charvát, Nikol Václavková a Terezie Babilonová, se již několik let věnuje výzkumu v oblasti adiktologie, vývoje

a standardizace psychodiagnostických metod a studia rizikového chování u adolescentů a dospělých.

„Cena Jaroslava Skály, jež je tradičně udělována za významný přínos v oblasti výzkumu, prevence a léčby závislosti, pro nás představuje významné ocenění nejen za konkrétní počín, ale za celou naši dosavadní práci. Je pro nás motivací pro další výzkum a vývoj diagnostických nástrojů a intervenčních strategií, které jsou založené na důkazech a které mohou reálně přispět ke zlepšení situace v oblasti prevence a léčby závislosti,“ řekl Martin Dolejš. Oceněná publikace podle něj může být průvodcem pro akademiky, výzkumníky i odborníky, působící ve vzdělávací, klinické, poradenské či psychoterapeutické praxi a zabývající se problematikou online závis-

lostí. Má totiž jednoduché a jasné cíle: přispět k pochopení široké oblasti závislosti a pomoci přiblížit se bezpečnějšímu a zdravějšímu digitálnímu prostředí. (map)

Univerzita Palackého má deset nových profesorek a profesorů

Deset osobností působících na Univerzitě Palackého v uplynulých měsících dosáhlo ve svých oborech nejvyššího vědecko-pedagogického titulu a během slavnostního aktu v pražském Karolinu převzalo z rukou prezidenta ČR Petra Pavla a ministra školství Mikuláše Beka své jmenovací dekrety.

Polovina z nově jmenovaných profesorek a profesorů je spojena s přírodovědeckou fakultou. Je mezi nimi Lucie Plíhalová, která

se na katedře chemické biologie věnuje organické syntéze purinových derivátů. „Získání profesorského titulu pro mě znamená nejen poctu, ale i příležitost k zamyšlení nad vlastní profesní cestou a tím, kým jsem se ve světě vědy a výzkumu stala,“ řekla dřívější prorektorka UP pro vědu a výzkum.

Jmenován byl také současný děkan fakulty Martin Kubala zabývající se zejména strukturální biologii proteinů nebo jeho kolega z katedry experimentální fyziky Li-

bor Machala. Dalšími profesory mezi přírodovědci jsou Karel Berka a Milan Urban, který působí i na lékařské fakultě a je také zapojen do aktivit Národního ústavu pro výzkum rakoviny.

Úspěšné profesorské řízení má za sebou i dětská kardioložka Eva Klásková, která je proděkankou lékařské fakulty a malým pacientům se věnuje v Olomouci a ve Frýdku-Místku. Novou profesorku má ve svých řadách také fakulta zdravotnických věd, a to Elen Gurkovou z Ústavu ošetřovatelství. V oboru Speciální pedagogika byla jmenována Petra Potměšilová z cyrilometodějské teologické fakulty.

Profesorem je čerstvě i David Uher z katedry asijských studií Filozofické fakulty a současný děkan právnické fakulty Václav Stehlík. Jmenovací dekret v Karolinu převzala také Elen Nováková z Jesseniovy lékařské fakulty Univerzity Komenského ve slovenském Martině, která profesuru absolvovala na Lékařské fakultě UP, a Martin Šín, který působil na Oční klinice LF UP a FNOL.

S nově jmenovanými profesorkami a profesory se na počátku akademického roku setkal rektor Michael Kohajda a popřál jim, „aby ještě zrealizovali spoustu projektů ve prospěch svůj, svého oboru a univerzity a aby měli co nejvíce času na své, nejen doktorské studenty“.

(vim)

Zdeněk Špišek mění krajinu i vztah lidí k přírodě. Teď za to získal dvě ocenění

Zdeněk Špišek z katedry chemické biologie přírodovědecké fakulty, který se zasazuje o návrat ovocných stromů do krajiny a motivuje k tomu i dobrovolníky, se stal historicky prvním laureátem nové kategorie Osobnost krajiny v soutěži Cena za krajinu 2025. Slavnostní vyhlášení proběhlo v brněnské Otevřené zahradě Nadace Partnerství.

„Toto ocenění nepatří jen mně, ale celému mému týmu, který mi 9 let pomáhá pečovat o Moravský kras nebo Bílé Karpaty. Bez nich bych to nedokázal. Za bývalého režimu naše krajina utrhla rány na duši, teď zase trpí globálním oteplováním. Výsadba ovocných stromů má vliv na klima, ochlazení, zadržení vody. Naše práce byla o vytrvalosti, nabalují se na nás skupiny lidí podobného ražení a je jich víc a víc. Mám radost, že starostové v obcích mají dobrovolníky, kteří zvládnou ty stromy ošetřit, provést řez,“ uvedl Zdeněk Špišek.

Díky iniciativě Stromy pro Moravský kras se Zdeňkovi Špiškovi podařilo vysadit už více než pět tisíc ovocných stromů v de-

sítkách obcí. Tím zachraňuje nejen staré odrůdy, ale vrací do krajiny také její původní charakter a posiluje biodiverzitu. Pořádá rovněž kurzy a workshopy zaměřené na péči o přírodu a už více než patnáct let školí budoucí horské průvodce v oblasti ochrany přírody.

V říjnu navíc Zdeněk Špišek získal také ocenění Blanenská osobnost 2024 v kategorii Ochrana životního prostředí. Obě poroty ocenily jeho výjimečný přínos k obnově a praktické péči o krajinu, práci s dobrovolníky, schopnost inspirovat mladé lidi i vzdělávat širokou veřejnost. (cho)

Kateřina Koubová z lékařské fakulty obdržela Young Histochemist Award

Jako uznání potenciálu a entuziasmu v oboru obdržela Kateřina Koubová z Ústavu histologie a embryologie Lékařské fakulty UP ocenění pro mladé vědce Young Histochemist Award od International Federation of Societies for Histochemistry and Cytochemistry. Cenu si vysloužila svou prací věnující se metabolismu kyseliny arachidonové v diferenciaci a karcinogenezi střevních buněk.

„Získání ceny je pro mě velkou ctí a především motivací do další práce. Utvrzuje mě v tom, že směr, kterým se ubírám, má smysl, a zároveň mě inspiruje k hledání nových cest, jak posouvat naše poznání dále. Moc si vážím této příležitosti a děkuji všem, kteří mě na mé vědecké cestě podporují,“ uvedla bioložka, která již jako doktorandka obdržela za svou vědeckou práci dvě Ceny děkana LF UP, také Výroční cenu České společnosti histo- a cytochemické za nejlepší původní vědeckou publikaci. Před nedávnem pak svým výzkumem reprezen-

tovala Univerzitu Palackého ve finále soutěže v popularizaci vědy FameLab Czech Republic.

Kateřina Koubová se věnuje problematice diferenciaci střevních buněk, konkrétně roli solubilní epoxid hydrolázy (sEH) v tomto procesu. Podařilo se jí zjistit, že použití inhibitoru sEH má na střevní buňky negativní vliv, narušuje jejich vývin a v delším časovém horizontu může vést ke vzniku zánětu nebo rakoviny. O těchto inhibitech se přitom uvažuje jako o léčivech na nemoci, jako je vysoký krevní tlak nebo cukrovka.

„Nejprve jsme zkoumali in vitro buněčné linie. Když jsme inhibitor dali na již vyvinuté buňky, měly poškozené mikrokylky, které jsou důležité pro vstřebávání živin. Také měly jinak exprimované proteiny než buňky, u kterých inhibitor použit nebyl. Došlo k různému narušení funkčnosti buněk. Výsledky jsme pak porovnávali na lidských tkáních. Stav po inhibici se podobal prostředí v nádorové tkáni,“ přiblížila. (vim)

Na Ústavní soud míří jako soudce poprvé absolvent olomouckých práv Michal Bartoň

Michala Bartoně, vedoucího katedry ústavního práva na právnické fakultě, může jmenovat prezident republiky Petr Pavel ústavním soudcem. Splněna byla i poslední nezbytná podmínka, kdy s jeho nominací souhlasil Senát Parlamentu ČR. Významná zpráva je to i pro prestiž fakulty. Michal Bartoň je prvním absolventem obnovené olomoucké právnické fakulty, který se stane ústavním soudcem.

„Děkuji za důvěru, kterou ve mě vložil prezident republiky, a senátorům za vyslovenou podporu. Nesmírně si toho vážím,“ řekl Michal Bartoň v Senátu krátce po oznámení výsledku hlasování, ve kterém obdržel 53 z 58 odevzdaných hlasů.

Jeho odborný záběr je poměrně široký, přednáší jak organizační ústavní právo, tak právo lidských práv. Specializuje se například na tematiku související se svobodou projevu. Jeho profesní dráha není jen aka-

demická. Zkušenost má přímo i od Ústavního soudu, kde od roku 2013 působí jako asistent. V minulosti byl mimo jiné členem pracovní komise pro veřejné právo Legislativní rady vlády.

Michal Bartoň spojil své jméno s olomouckou právnickou fakultou ihned po absolutoriu. Je prvním zdejším absolventem, který dosáhl titulu docent. Vede katedru ústavního práva a je členem fakultního akademického senátu, dlouhodobě jej řídil jako předseda.

Devětačtyřicetiletý akademik byl jednou z osobností, které fakulta doporučila Kanceláři prezidenta republiky po její výzvě v roce 2023. „Mám velkou radost z profesního úspěchu kolegy Michala Bartoně. K završení nominačního procesu mu gratuluji. Michal Bartoň je nejen respektovaným odborníkem v dané oblasti práva, ale svými postoji a jednáním reprezentuje respekt k idejím a

hodnotám právního státu. Jsem přesvědčen, že pro Ústavní soud bude přínosem,“ uvedl Václav Stehlík, děkan PF UP.

O termínu nástupu Michala Bartoně na Ústavní soud rozhodne prezident. Funkční období soudce Ústavního soudu je desetileté, s možností opakovaného jmenování. (cha)

jazykové okénko

Mluví slovo **tepláky** zopakuje, přičemž k tomu opakovanému slovu dodá specifický důraz a stoupavou melodii. Tím podtrhuje skutečnost, že šlo o skutečné **tepláky** – tedy o oblečení, které je čistě funkční a moc velkou parádu člověku neudělá. Věta **Ona si koupila jen takový „tepláky tepláky“** znamená, že si dotyčná nekoupila tepláky vyššího stylu, tedy ty současné módní, značkové a zvláště slušivé tepláky. Koupila si jen **tepláky** na zahradu, na práci, na sport, při kterém nezáleží na tom, jak člověk vypadá.

Opakovat určité slovo pro zdůraznění toho, že má mluví na mysli základní význam slova, a ne třeba ty významy nezakladní, aktualizované – tato tendence je zejm. u mladých lidí pozorovatelná celkem široce. Když je např. někdo něčí **kamarád kamarád**, tak to znamená, že ti dva mají skutečně jen volnější vztah, že nejde o partnery ve smyslu zvlášť důvěrném, a to ani výhledově.

Anebo jsem třeba slyšel tuto větu: **Myslíš, že bysme ho měli fakt jako „pozvat pozvat“?** V té větě slyším narážku na to, že existují i pozvání, která jsou formulována jen tak napolo, ne úplně vážně a nepředpokládá se, že dotyčný opravdu přijde. Někoho **pozvat pozvat**, opět s patřičným důrazem na druhém slovu a s patřičnou melodií, naopak znamená, že se zve doopravdy. Podobně specificky vyznívá i věta **Ty myslíš, že bych to měl „koupit koupit“?** Tedy „skutečně za to zaplatit“, nedostat to nějak pod rukou nebo darem.

Když se ptáme po smyslu takového významotvorného opakování slov, dostáváme se někdy na pole pouhých dohadů. Ale dohady jsou tu vlastně namístě, protože čeština je jazyk, který je živý a v pohybu. Zvlášť to platí pro jazyk mluvený – ten je vždycky dynamický, proměnlivý, někdy i celkem nepřesný, ale překvapivě účinný.

Mladá a nejmladší generace Čechů má zajímavou tendenci, která by se dala ilustrovat touto větou: Ona si koupila jen takový „tepláky tepláky“, víš? V této větě je slovo tepláky řečeno dvakrát. Neděje se to jen tak samo sebou, není to náhodné a do věty to přináší určitou specifickou významovou nuanci.

Ondřej Bláha
jazykovědec, FF UP

Autorův pořad *Okolo češtiny* vysílá Český rozhlas Olomouc každé úterý v 9:45 a 14:45.

Nový univerzitní podcast

Studio UP, tak se jmenuje nový podcast Univerzity Palackého. V roli moderátorů se představí rektor Michael Kohajda, který vede rozhovory se studenty a studentkami, Matěj Dostálek, prorektor pro komunikaci a společenskou odpovědnost, si zve před mikrofón zajímavé osobnosti spjaté s univerzitním městem, Vendula Lužná popularizuje vědu a Andrea Hanáčková z filozofické fakulty zpovídá inspirativní absolventy a absolventky. Tuto čtveřici postupně rozšíří i osobnosti z jednotlivých fakult se svými již zavedenými podcasty. (ipu)

Emil Viklický – Made in Jazz

To je titul nového dokumentu, který natočila UP v koprodukcí s ČT. Emil Viklický, rodák z Olomouce, patří mezi významné absolventy UP a je i jejím čestným doktorem.

„Dá se o něm říct, že je patriarchou českého jazzového klavíru. Hře na tento nástroj se věnoval už od dětství, přesto na univerzitě převapivě nestudoval hudbu, ale matematiku. Chtěli jsme ve filmu zachytit jeho úžasnou symbiózu s jazzovou muzikou, s níž je srostlý natolik, že už dávno přesáhl hranice klasického pojetí jazzu,“ uvedl režisér Martin Müller z Audiovizuální produkce UP. Světovou premiéru měl film na Mezinárodním televizním festivalu Zlatá Praha. ČT ho uvede v listopadu. (eg)

Konference Green for Good v Olomouci již posedmé

Odborníci na rostlinné biotechnologie se zúčastnili mezinárodní konference Green for Good, která se v září konala na UP v Olomouci. Na sedm desítek špičkových vědců, zástupců průmyslu i mladých výzkumníků hledalo cesty pro rozvoj udržitelného zemědělství a zajištění potravinové bezpečnosti. „Cílem bylo propojit odborníky v oblasti rostlinných technologií a diskutovat o tématech, jako jsou například šlechtění rostlin a editace genomu, chytřá řešení pro zemědělství, využití odpadních materiálů či choroby a škůdci v podmínkách měnícího se klimatu,“ uvedl předseda vědecké rady konference Ivo Frébort z CATRIN. (srd)

Medaile Za zásluhy o české archivnictví zaměřila na UP

Pavel Urbášek, vedoucí Archivu Univerzity Palackého, obdržel medaili Za zásluhy o české archivnictví. Prestižní ocenění, které se uděluje jménem ministra vnitra za celoživotní dílo či mimořádný čin pro české archivnictví, převzal během slavnostního ceremoniálu v budově Národního archivu. (map)

Top vědkyně Česka

Časopis Forbes zařadil do výběru Top vědkyně Česka 2025 i dvě zástupkyně Univerzity Palackého. Eva Kriegová (na snímku) se na Ústavu imunologie Lékařské fakulty UP věnuje především výzkumu imunologických a genetických biomarkerů, které mohou pomoci zlepšit péči o pacienty a přizpůsobit léčebné postupy potřebám tzv. precizní medicíny. Vývojem a výzkumem nových uhlíkových nanomateriálů pro využití v bateriích a superkondenzátorech a dalších technologiích se pak zabývá druhá zařazená, fyzikální chemička Veronika Šedajová z CATRIN UP. (vim)

kaleidoskop

Zábavné a poučné Trable ve škole

Projekt E-Bezpečí pedagogické fakulty připravil novou vzdělávací počítačovou hru Samova dobrodružství I: Trable ve škole. Hra je určena především žákům a žákyním základních škol. V příběhu se hráči ocitají ve škole, kterou napadly počítačové viry a další digitální hrozby. Jejich úkolem je pomoci hlavnímu hrdinovi. Hra se tak zaměřuje

na klíčová témata online bezpečnosti, jako např. tvorbu a ochranu silného hesla, dvoufázové ověření, bezpečné chování na sociálních sítích či význam digitální stopy a rizika spojená se sdílením. „Je pro nás zásadní, aby se žáci začali učit o online bezpečnosti již v nízkém věku, kdy si vytvářejí první digitální návyky,“ vysvětlil Kamil Kopecký, autor hry, vedoucí projektu E-Bezpečí a ředitel Institutu výzkumu a vzdělávání v oblasti digitálních technologií a kybernetické bezpečnosti PdF UP. (map)

Žurnál uspěl v soutěži Zlatý středník

Magazín Žurnál UP získal ocenění Top Rated ve Zlatém středníku, česko-slovenské profesní soutěži, kterou vyhlašuje Asociace strategické komunikace a vztahů s veřejností a v níž hodnotí nejlepší komunikační projekty a firemní interní a externí média. „Mám velkou radost, že jsme v kategorii interních tištěných časopisů získali uznání od odborníků v oblasti komunikace, PR a marketingu, kteří posuzují přihlášené práce i napříč oborovými sektory. Porotci nás zařadili mezi top interní magazíny a mě těší, že jsme se dokázali s naším univerzitním časopisem prosadit mezi velkými byznysovými hráči,“ uvedla Ivana Pustějovská, šéfredaktorka médií UP. (vim)

Pomáháme, kde je třeba

Uklízeli v útulku pro opuštěná zvířata, zahradničili v hospici nebo pečovali o vinohrad v akademickém sadu. Přes 250 pracujících z Univerzity Palackého, Statutárního města Olomouce a Krajského úřadu Olomouckého kraje se zapojilo do třetího ročníku Zaměstnaneckého dobrovolnického dne. (gsd)

Studentka Lucie Boušková: Cukrovka mě naučila plánovat

Každý rok v České republice nově onemocní cukrovkou zhruba 60 tisíc lidí. Odhaduje se, že za dvacet let bude na světě zhruba 630 milionů diabetiků. V šesti letech vstoupilo autoimunitní onemocnění diabetes mellitus I. typu do života Lucii Bouškové, studentce pediatrického ošetřovatelství na Fakultě zdravotnických věd UP.

Toho strašáka musíte přijmout

„Tahle nemoc je strašák do doby, než se s ní sžijete. Když to dokážete, zjistíte, že všechno se dá zvládnout. Samozřejmě mám lepší a horší dny. Někdy se cítím našťavaně, že tuhle nemoc mám, ale musím to přijmout jako část, která ke mně patří. Asi jsem radši, že se u mě cukrovka projevila v tak nízkém věku. Vlastně si ani nepamatuju život předtím, takže nemám s čím porovnávat. Myslím si, že pro teenagera by bylo horší se s tím sžít,“ vypráví Lucie.

Brněnská rodačka vychází každé ráno z domu s neoddelitelným parťákem – inzulínovou pumpou. „Jelikož se technologie posouvají neustále dopředu, jsou i nyní inzulínové pumpy vylepšené tak, že když se hladina cukru zvýší, úměrně se zvýší i dávka inzulínu. Při hypoglykémii se pumpa vypne. Dříve jsem používala inzulínová pera, kdy bylo nutné aplikovat dávku každý večer a další dávky přímo k jídlu. Dá se říct, že mě cukrovka naučila celkově v životě plánovat a organizovat.“

Nemocnice jako inspirace

Přestože byla v dětství často hospitalizovaná, na nemocniční prostředí nezanevřela. Naopak, při volbě vysoké školy si uvědomila, že právě v nemocnici by v budoucnu ráda pracovala. „Vždy jsem chtěla pracovat s dětmi a odmalička mě to táhlo ke zdravotnictví, takže pediatrické ošetřovatelství byla jasná volba,“ vysvětluje Lucie, která v září nastoupila do druhého ročníku

studia. „Samozřejmě jsem zpočátku měla strach, jestli zvládnu noční a dvanáctihodinové směny, které k práci zdravotní sestry patří. Upozornila mě na to i moje diabetoložka. Zatím jsem to na praxích zvládala bez problémů, jen musím myslet na pravidelný přísun jídla.“

Diabetici mívají obecně problém s rychlou únavou a poklesem energie. „Snažím se poctivě dodržovat spánkový režim a dopřát si aspoň osm hodin spánku, jinak jsem přes den nesoustředěná a cítím se vyčerpaně. Náročnější jsou pro mě také přesuny mezi jednotlivými budovami, kde máme výuku. Pak není dostatek času na jídlo. Když někdo vynechá oběd, nic se mu nestane, ale u mě je to horší, takže někdy musím doplňovat energii za pochodu,“ popisuje rizika všedního dne.

Cukrovka mě nezastaví

O svém onemocnění veřejně hovořila na Kongresu pediatriků a dětských sester – 41. dnech praktické a nemocniční pediatrie. „Díky účasti na této akci jsem mohla vystoupit ze své komfortní zóny a zároveň předat zkušenosti a náhled na život s diabetem.“

Cukrovka možná Lucii zpomalila, rozhodně ji však nezastavila. Když už se nemůže věnovat sportovnímu aerobiku, chodí aspoň do posilovny a běhá. Ještě neprestala snít o tom, že se v budoucnu postaví na start maratonu. A má i cestovatelskou touhu. „Já ráda cestuju, ale nemůžu nikam na delší dobu. Mám předepsané diabetické pomůcky, které jsou dávkované, navíc nemůžu nikam za teplem, protože pomůcky se horkem kazí a pak by byl průšvih. Letošní prázdniny jsem zčásti trávila ve Valencii, kam jsme vyrazily s kamarádkou, se kterou se známe z diabetického tábora. Moc mě láká odjet do Thajska, ještě musím vymyslet, jak to zvládnout,“ prozrazuje své plány Lucie Boušková.

text: Ivana Pustějovská
foto: Jakub Čermák

rozhovor

A man with short brown hair and a light beard, wearing a blue checkered blazer over a dark shirt and jeans, stands with his arms crossed in a workshop. The background is filled with various electronic equipment, including oscilloscopes and circuit boards on wooden workbenches. The lighting is soft and even.

Jiří Dostál

K životu nestačí jen digitální technologie. U dětí musíme rozvíjet i zručnost

Obvykle se při rozhovorech dívám lidem do očí. Tentokrát jsem si ale nemohla pomoci a pozorovala ruce usměvavého muže před sebou. Jestli na nich má škrábance nebo odřeniny. Připadalo mi logické, že by to mohlo být poznávací znamení někoho, kdo se věnuje technické výchově. Jenže on žádné zranění neměl, i když zrovna na chatě rekonstruoval koupelnu. Rozpadla se mi tak naivní představa, jak má vypadat někdo, kdo učí, jak se mají učit „dílny nebo pozemky“. Profesor Jiří Dostál, vedoucí katedry technické a informační výchovy Pedagogické fakulty UP, totiž bortí zažitě stereotypy, jak učit „dílny“. Pomyslnou pilku nebo kladívko ve výbavě budoucích učitelů doplňují moderní technologie a kreativita. A ještě včely. Vážně. Včely.

— **Pane profesore, jak na tom dnes jsme? Technologie vládnou světu, máme mobily plné aplikací. Na druhou stranu bychom ale měli mít alespoň základní zručnost – zvládnout něco zašroubovat, zašít. Jak to jde dohromady?**

Když se vrátíme v čase zpět před listopad 1989, tak v každé škole byly dílny, kuchyňky i školní pozemky a žáci se učili různým dovednostem. To vše bylo součástí pevně stanovených vzdělávacích osnov. Po revoluci ale tyto praktické předměty ustoupily do pozadí, zdály se zbytečné, zastaralé. Nestalo se to jen u nás, obdobně to probíhalo i v jiných vyspělých zemích. Postupně se začalo rozvíjet kurikulum zaměřené na informační technologie, vybudovaly se počítačové učebny, učí se práce s technologiemi a AI.

— **Což je dobře, nebo ne?**

Ano, ale to zaměření cílilo z hlediska všestranného rozvoje dětí někam jinam, než mělo. Vzdělávání musí být z hlediska záteže vyvážené. Informatika, stejně jako například matematika, cizí jazyky nebo přírodní vědy rozvíjí ve větší míře kognitivní schopnosti, užívá se pro ně označení naukové předměty. Ale dítě nemůže přijít ráno v osm do školy a až do odpoledne sedět na židli a stále využívat jen určitou část mozku. Ono potřebuje rozvíjet i estetické a tvořivé vnímání, proto je v rozvrhu výtvarná nebo hudební výchova. Musí si zlepšovat i fyzické dovednosti, proto má tělesnou výchovu. No a mělo by mít i předmět, v němž bude zlepšovat svou zručnost. Tím ale rozhodně nemyslím jen rutinní manuální dovednosti. Smysl technické výchovy tkví ve spojení zručnosti s kreativitou, s hledáním inovativních řešení a postupů. Cílem je, aby společně fungovala ruka a hlava dítěte. Postupem času se tedy ukázalo, že technickou gramotnost, technickou kreativitu i myšlení je třeba cíleně rozvíjet. A tak se začalo postupně projektovat nové kurikulum zaměřené i na rozvoj

zručnosti, které je nyní implementováno do škol v podobě nových rámcových vzdělávacích programů. Na školách současně vznikly nově vybavené dílny, v zahraničí se užívá označení makerspace.

— **Ale mělo by dítě zvládnout i nějaké základní nástroje – pilku, kladívko?**

Samozřejmě se musí naučit základní dovednosti. Ale jakmile je zvládne, je důležité, aby mu učitelé zadávali úkoly, které jsou tvůrčí. Pokud žák podle připraveného nákresu nebo fotografie vyrobí nějaký produkt, tak se spíš učí rutinní práci. Ale když dostane úkol s konkrétní funkcí nebo má vyřešit nějaký technický problém, tak už musí přemýšlet. Příklad třeba z elektrotechniky: potřebuji na schodišti umístit světlo. V zadání bude, že se musí dát dle zapnout a nahoře zhasnout. A po žákovi chci, aby promyslel, jak a co zapojit, kam umístit vypínače atd. To je rozvoj technického myšlení a tvůrčího přístupu.

— **Kdy je ideální začít rozvíjet technické myšlení?**

Čím dříve, tím lépe. Děti se automaticky nerodí s kladným vztahem k technice, ale všichni se s ní v životě setkáváme a využíváme ji. V genetické výbavě mají potenciál, který je však potřeba rozvíjet. Jako společnost řešíme nedostatek technicky vzdělaných lidí. Diskutoval jsem o tom s různými politiky – premiérem, ministry, poslanci, zastupiteli v regionech. Měli hluboce zakotvenou představu, že s motivací stačí začít až na střední škole, aby pokračovali v technických oborech na vysokých školách. Ale to je pozdě, to už je málo efektivní. Navíc ne každý musí jít nutně na vysokou školu. Proto na tuto skutečnost reagují nové rámcové vzdělávací programy pro základní školy, když umožňují začít s technickou výchovou od 1. ročníku. A některé školy to dělají. Ale začít se dá i dřív.

— **Dřív už je jen mateřská škola...**

Přesně tak. Proto spolupracuji s magistrátem a se studenty chodíme do olomouckých školek. Máme pro ně připravený program, zkouší si různé dovednosti, zručnost a ty děti to neskutečně baví. Když vypíšeme termíny našich akcí, během pár minut jsou plné. Ředitelé se doslova přetahují, aby nás získali pro svou školku. V této souvislosti prozradím zajímavé zjištění. Před časem jsme udělali takový experiment. Pozvali jsme na pedagogickou fakultu děti z pěti mateřských škol a nachystali pro ně různá stanoviště s aktivitami. Bylo to půl na půl: část moderní technologie, počítače a roboti a část místa, kde si mohly něco vlastnoručně vyrábět, tvořit. Někde se rozvíjela zručnost a jinde digitální kompetence, informatické myšlení. A věřte nebo ne, většina dětí šla prvně ke kla-

dívům a hřebíkům a k jednoduché elektrotechnice. Digitální technologie byly stranou. Když jsem se ptal proč, tak odpovídaly: To máme ve škole, to nás už nebaví.

— **Na pedagogické fakultě máte zajímavé místo. Jmenuje se Techno-Lab a je to vlastně dílna otevřená veřejnosti. Jak funguje?**

Chtěli jsme lidem nabídnout prostor pro kreativitu, poskytnout potřebné vybavení a odbornou pomoc. Chodí tam rodiče s dětmi, učitelé hledají inspiraci, co mohou dělat s žáky, ale zastaví se třeba i zralejší dospělí, kteří si chtějí něco vyzkoušet, potřebují poradit. Někdo přijde jen tak zavzpomínat na to, co kdysi vyráběl se svým dědečkem. Je to velmi příjemné a všichni jsou vítáni.

— **Jen inspirace ale asi učitelům nestačí, aby dokázali nadchnout žáky...**

Učitel by měl mít kvalitní vzdělání a musí být do praxe dobře připraven – a o to se na pedagogické fakultě snažíme. Zároveň by ale škola měla mít i potřebnou dílnu. Všude tomu tak není, ale například v Olomouci jsou školy, které mají excelentní zázemí. No a do třetice musíte mít podporu vedení školy. Pokud technickou výchovu odsouvá na vedlejší kolej, nefunguje to. Ale kde se to podaří, tam je výsledek fantastický.

— **Mluvíme o zručnosti a o lidově řečeno fištrónu. Umělá inteligence za nás asi všechnu práci neudělá...**

Jednu dobu se říkalo, že budoucnost je jen v technologiích a manuální dovednosti nebudou potřeba. Dnes je jasné, že právě tyto dovednosti ve spojení s technickým myšlením mají obrovskou hodnotu. Mnoho profesí, které jsou založené na rutinních kognitivních činnostech, mizí – třeba účetní, některé programátorské pozice atp. Ty AI dokáže opravdu nahradit. Ale řemesla, kde je potřeba zkušenost, kreativní řešení a fortel, u těch to tak snadné není. Docela rád bych se dožil momentu, kdy budu chtít například novou koupelnu, a tak zavolám na call centrum. Zvedne to tatouk, vyslechne mě, za chvíli mi zastaví před domem autonomně řízené auto, z něho vyskočí osm robotů a odpoledne bude koupelna předělaná. Bylo by to hezké, ale robot vám koupelnu nezrekonstruuje. Alespoň zatím ne. Objevují se sice novinky, třeba 3D tisk domů, ale to je v současnosti rarita. Stavebnictví je natolik členité, že lidská činnost zůstane jen obtížně nahraditelnou. Právě řemeslníci, kteří dokážou přemýšlet a řešit problémové situace, jsou dnes nejžádanější.

— **Asi nemluvíme o tom, že zmizí nějaká dřina, nádeničina, ale že podstatný je ten fortel, ta zkušenost člověka. Za tu se bude platit?**

Jiří Dostál (* 1980)

Absolvent PdF UP Učitelství se zaměřením na přírodopis a pěstitelství a technickou a informační výchovu pro základní školy. Na stejné fakultě nyní vede katedru technické a informační výchovy. Je autorem řady publikací, držitelem několika ocenění, věnuje se i expertizní činnosti. Zaměřuje se na otázky spojené s výukou o technice a moderních informačních technologiích v širším pojetí, a to i s přesahem do oblasti didaktiky informatiky. Spolupracuje na vytváření profesních studijních programů, podílel se na přípravě Inovační strategie ČR 2019–2030 The Czech Republic: The country for the future, pracoval na tvorbě jejího pilíře s názvem Polytechnické vzdělávání. V loňském roce byl jmenován profesorem.

Přesně tak. To přemýšlení je důležité. Potkávám se se zástupci cechů různých řemesel. Oni vědí, že stavebního pomocníka, který dělá rutinně nějakou práci, mohou přivést i z druhého konce světa. Ale jim chybí ti, kteří rozumí věcem, kteří dokážou přijít s vhodným řešením podle požadavku či konkrétní situace, vědí, jak mají věci fungovat, jak co zapojit, prostě mají odbornost. Dříve se dětem říkalo, uč se, ať nemusíš pracovat jako řemeslník, dnes se dětem říká, uč se, aby sis mohl v budoucnu řemeslníka dovolit zaplatit.

— Vy ale nejste jen odborník na technickou výchovu. Jste také včelař a propagátor včelaření. Jak to jde dohromady?

Někdy před patnácti lety jsem si ke včelám našel cestu a včelaření mě naplňuje a baví. Navíc jsem ho vlastně spojil s prací na fakultě. Když jsme před časem chtěli akreditovat náš studijní program, abychom do něj mohli přijímat studenty, tak nám ministerstvo školství namítlo, že pouze zaměření na technickou výchovu nestačí. Základní školy totiž učí nejen technickou výchovu, ale třeba i přípravu pokrmů nebo chovatelství. A ředitelé potřebují odborně vzdělané učitele. Příprava pokrmů nebyl problém, vybavili jsme kuchyňku, zajistili odborné garanty. Ale lámali jsme si hlavu s chovatelstvím. Třeba pro koně jsme prostory neměli, tak mě napadly včely. Vozil jsem do výuky ty své. Jednou, když jsem měl napilno, tak jsem je odložil na střešní zahradě fakulty. A už tam zůstaly a vznikla fakultní včelnice.

Máme pět včelstev a pro výuku je to super. Studenti si můžou vše prakticky vyzkoušet a mají i možnost ochutnat med přímo z úlu.

— Čím vás obohacují včely?

Já mám rád v životě řád. Jenže včely plány a představy lidí nezajímají. Ony se jen tak nepřizpůsobí. Mají svůj svět, svoje pravidla a vy se musíte snažit jim porozumět. A to je na tom krásné – učí nás pokoře, připomínají, že na tomto světě nejsme sami.

— Také se říká, že člověk by měl být pracovitý jako včelka. Říkáme to dětem...

Trošku vám to rčení uvedu na pravou míru. Včela je velmi pracovitá. Jenže ta pracovitost jí nesmírně zkracuje život. Včela-dělnice, tedy ta včela, kterou vidíte v létě, jak létá z květu na květ a chystá zásoby na zimu, žije pouhých pět až osm týdnů. Uprcuje se k smrti. Takže pracovitost je fajn, ale nesmíme to přehnat. I relaxace má svůj význam.

— Existují i tzv. zimní včely, které žijí déle, že?

Ano, existuje generace letní a zimní. Zjednodušeně řečeno, zimní včely mají vlastně jen za úkol spotřebovávat předchystané zásoby a přečkat v úlu zimu do jara a pak založit novou generaci. Žijí zhruba osm měsíců.

— Takže v případě reinkarnace je lépe si přát být zimní včelou?

Ano. Někdo by chtěl být i královnou. Děti ve školce se vždycky ptám, co dělá královna v úle? Typická odpověď je: Kraluje a po-

roučí. Ale tak to v úle nefunguje. Režim uvnitř je velmi přísný. Královna se sice nechá krmit, bez dělnic, které chystají mateří kašičku, by nepřežila. To zní dobře, že? Ale ty dělnice, a hlavně společenství jako celek, řídí celý její život. Ono určuje, kdy bude klást vajíčka i kam je bude klást. Víte, že včelí matka v období vrcholného rozvoje včelstva, což je v květnu, dokáže naklást denně až dva tisíce vajíček a že je to více než její vlastní hmotnost? Žije zhruba tři až pět let a jakmile včelstvo vyhodnotí, že je královna neproduktivní, tak ji nahradí novou. Není to tak, že matka by si řekla, je čas odejít. To není její volba, rozhoduje společenství včel.

— Takže raději zůstaneme tím, čím jsme.

Určitě. Když jsem byl onehdy s našimi dětmi v kočičí kavárně, říkal jsem si, že ani kočkou bych být nechtěl. Raději zůstanu tatínkem. Nežiji jen vědou a výukou, mě role otce naplňuje, snažím se podílet hodně na výchově, byť kdyby tu byla moje žena, tak by možná polemizovala o slovu hodně, ale já si to opravdu užívám.

— Takže nadšený včelař, zdatný technik a šťastný tatínek?

Ano. Někdy si říkám, že bych děti mohl mít v mladším věku – možná bych si teď kávu vychutnával klidněji. Po narození toho prvního jsem jako technik občas hledal tlačítko „vypnout nebo restartovat“. No nenašel jsem. Děti zastavit nejdu – a já jsem za to rád. Děti mají být dětmi.

výročí

text: Lucie Bačík Goryczková
foto: VTP UP

Vědeckotechnický park UP čtvrt století dává nápadům šanci na život

Jak daleko je od nápadu do praxe? Někdy docela hodně. Když ale máte po ruce zájemci a odborníky, kteří pomohou vdechnout vaši myšlenka život, převést nápad od skici do skutečného výrobku, je ta cesta o dost kratší. A přesně takové místo a lidi má Univerzita Palackého. Jmenuje se Vědeckotechnický park a letos je to přesně pětadvacet let, co se podařilo naplnit vizi, že univerzita nemá být jen místem přednášek a zkoušek, ale také prostorem, kde mohou vědecké a podnikatelské nápady najít cestu do reálného světa.

Od té doby se VTP, jak zní jeho zauživávaný zkrácený název, stal nedílnou součástí inovačního prostředí regionu a svými výsledky potvrzuje roli centra podnikavosti a přenosu znalostí do praxe. Jeho služby sahají od moderního inkubátoru ve čtyřech budovách, kde pomáhá nastartovat byznys čerstvým nápadům, až po centrum pro transfer znalostí a technologií, jež dohlíží na to, aby vědecké objevy ne-

skončily v šuplíku, ale našly si cestu k firmám a zákazníkům.

Aplikace na nahánění ovcí? Každý nápad dostane šanci

Pokud herci říkají, že není malých rolí, v případě VTP určitě platí, že není malých nápadů a myšlenek. Ať už jde o nahánění ovcí pomocí aplikace, sledování včelstev umělou inteligencí, moderní čtenářský deník Knihář, Bábkovy bylinkové sirupy, jehly na elektroakupunkturu nebo 3D modely lidských lebek, u zrodu všech těchto projektů stáli lidé z VTP. „Naše filozofie je jasná: žádný nápad nesmeteme ze stolu, každý dostane šanci,“ říká ředitel VTP Petr Suchomel, který se letos ujal jeho řízení.

Chcete firmu? Pomůžeme

Díky této podpoře vyrostlo pod křídly VTP také několik úspěšných spin-off firem, například Iron Analytics, Sensum Communem Rehabilitace nebo Centrum

psychosociálního zdraví. „Vyhledávání příležitostí ke spolupráci mezi univerzitou a firmami je jednou z našich klíčových aktivit. V letošním roce proto spouštíme nový projekt podpořený z Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK) – Služby infrastruktury. Jeho cílem je zlevnit a zpřístupnit služby univerzity a jejich partnerů malým a středním podnikům prostřednictvím tzv. transferových voucherů,“ vysvětluje Petr Suchomel.

Envelopa Hub: věda i kafe

VTP pro všechny. Tak jednoduše je možné říct, komu VTP slouží a kdo v něm najde zázemí. Podnikatelé, firmy, inovátoři. Ano, ale... K tomu ještě i děti, studenti nebo běžní návštěvníci, kteří hledají fajn místo na kávu v centru Olomouce. To všechno je možné díky nové budově zvané Envelopa Hub. Právě tady si mohou děti vyzkoušet vědu v praxi v UP Labu Pevnosti poznání, studentům a podnikatelům nabízí zázemí Element Coworking včetně networkingu a pravidelných tematických besed Element Talks. A v kavárně Lyrata dojde i na onu zmiňovanou kávu.

Nechybí ani technologické zázemí. V budově, kterou díky zelené fasádě nelze jen tak přehlédnout, totiž sídlí digitální inovační hub DIGI2Health, který se zaměřuje na digitalizaci zdravotnictví

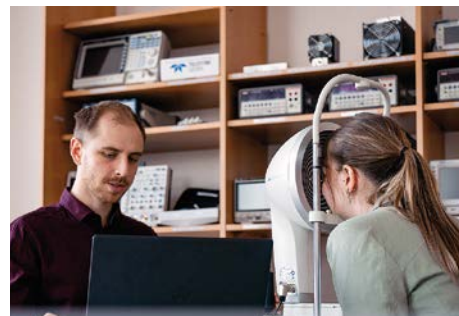
a podporu malých a středních podniků v tomto odvětví.

Základní agendu „vétépěčka“ rozšiřují také služby tiskového centra UPrint 3D v holičském areálu. Druhá a velmi důležitá část VTP sídlí právě tam – tiskové centrum se specializuje na 3D modelování, 3D tisk a 3D skenování. Nabízí exkurze pro školy i firmy a během Noci vědců je pravidelně otevřeno pro širokou veřejnost.

Jsmo podnikaví. Máme na to hlavy

„Jednou z našich priorit je podpora studentů univerzity a začínajících podnikatelů. Každoročně proto pořádáme podnikatelskou konferenci UP Business Camp a soutěž Podnikavá hlava, kde dostávají šanci lidé, kteří se teprve chystají na podnikání,“ říká Petr Suchomel a hned připomíná, že šanci získat podporu má každý neotřelý nápad. Třeba i kreativní aplikace na vyšívání.

„Za čtvrtstoletí existence se, myslím, podařilo Vědeckotechnickému parku vytvořit v celém regionu komunitu, která má přístup k univerzitním technologiím, mentoringu, síti expertů i inspirativním akcím. Patří velký dík všem, kteří se na chodu VTP podíleli a podílejí, včetně mých předchůdců. Věřím, že i v budoucnu bude Vědeckotechnický park Univerzity Palackého místem, kde se plní sny a nápady mění ve skutečnost,“ dodává Petr Suchomel.

25 LET VTP V ČÍSLECH

13

ročníků konference
UP Business Camp

4

budovy

75

klientů
v inkubátoru

18
tisíc

kvetoucích rostlin na
fasádě Envelopa Hub

16

ročníků soutěže
Podnikavá hlava

496

osob proškolených
v komercializaci výsledků VaV

1

coworking

11

spin-off
firem

Univerzita ocenila dobrovolníky za jejich práci pro druhé

Pomoc sirotkům a uprchlíkům, doprovázení pacientů nebo rozvoj právního povědomí. To jsou činnosti, kterým se po škole či po práci věnují laureáti a laureátky letošních Cen rektora pro dobrovolníky z řad studentů, absolventů a pracovníků UP. Slavnostní předání cen bylo součástí festivalu MEET UP, kterým na začátku akademického roku ožilo Nábřeží Josefa Jařaba.

Mezi devíti oceněnými byl mimo jiné rektor Slezské univerzity v Opavě Tomáš Gongol, který je absolventem olomoucké právnické fakulty. Se svou manželkou prostřednictvím organizace Bez mámy dlouhodobě podporují osiřelé děti v Tan-

zanii. „Vždy máme velkou radost, když se nám podaří provést dítě až do doby, kdy má vzdělání, dokáže se o sebe postarat a vést normální život,“ prozradil ke své dobrovolnické činnosti.

Další oceněná, Yuliya Krasylenko z přírodovědecké fakulty, se zase dlouhodobě podílí na integraci Ukrajinců do české společnosti a je mimo jiné zakladatelkou Společenství Ukrajinců Olomouckého kraje Ščedryk. „Jsem překvapená. Dobrovolnictví je o tom, že někomu pomáháte, neočekáváte za to nějaké uznání. Je to styl života. Navíc Ščedryk je týmová práce, nejsem to jen já,“ řekla s tím, že děkuje univerzitě a přírodovědecké fakultě za podporu.

Za pomoc ukrajinské matce s dcerou, které uprchly před válkou, obdržela cenu Adéla Valentová z právnické fakulty, oceněné studentky práv Aneta Rustler, Nga Thi Nguyen a Klára Holková se zase kromě jiného podílejí na organizaci Olympiády lidských práv pro středoškoláky. Studentka zdravotnického záchranářství Johana Jánošová patří k dobrovolníkům Maltéžské pomoci, budoucí zubař Adam Pazúrik pak byl oceněn za podporu univerzitní komunity a spolkovou činnost. Poslední letošní laureátkou je Petra Hrušková z teologické fakulty, která z vlastní iniciativy začala koordinovat docházení univerzitních dobrovolníků za onkologickými pacienty.

Laureáti CEN REKTORA PRO DOBROVOLNÍKY 2025

Tomáš Gongol

absolvent PF UP, rektor Slezské univerzity v Opavě, oceněn v oblasti Děti a mládež

Petra Hrušková

referentka pro projekty CMTF UP, oceněna v oblasti Zdravotnictví

Johana Jánošová

studentka Zdravotnického záchranářství na FZV UP, oceněna v oblasti Sociální služby

Yuliya Krasylenko

odborná asistentka katedry biotechnologií PŘF UP, oceněna v oblasti Kultura

Adam Pazúrik

student Zubního lékařství na LF UP, oceněn v oblasti Univerzitní komunita

Adéla Valentová

lektorka Ústavu jazykové přípravy PF UP, oceněna v oblasti Děti a mládež

Aneta Rustler, Nga Thi Nguyen, Klára Holková

studentky Práva a právní vědy na PF UP, oceněny v oblasti Děti a mládež

text: Milada Křížková Hronová
foto: Jakub Čermák

Ondřej Němčák: Zkušenost, prožitek, jiný pohled na věc. Když pomáhám, vždycky hodně získám

Při uprchlické krizi v roce 2015 vyjel s Charitou Olomouc pomáhat na hraniční přechody. Asi nikdy nezapomene na cestu dodávkou, spaní ve spacáku, jen tak pod širákem. Coby student politikologie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého Ondřej Němčák tehdy asi poprvé okusil, co to znamená být dobrovolník. A už tehdy vnitřně cítil, že jej pomoc druhým přitahuje.

„Dobrovolnictví člověka donutí vystoupit ze své pomyslné bubliny,“ říká. Je projektový manažer Projektového servisu UP, a přestože je jeho profese se službou ostatním spojená, má velkou potřebu být všude tam, kde je důležité pomoci i fyzicky. Vstupovat do nestandardních situací je podle něj totiž velmi zdravé. „Takové chvíle vás vždycky něco naučí. Práce dobrovolníka zdaleka není o tom, že jen pomáháte, dáváte. Je především o tom, že hodně získáte, třeba zkušenost, prožitek, jiný pohled na věc.“

Vždycky měl zájem o dění kolem. Nikdy nechtěl stát stranou. Proto když na olomoucké univerzitě vzniklo dobrovolnické centrum, byl mezi prvními pomáhajícími. Dobrovolnické centrum Univerzity Palackého vnímá jako garanta pomoci a od prvo počátku jeho fungování aktivně reaguje téměř na všechny univerzitní výzvy. Zúčastnil se většiny organizovaných dobrovolnických aktivit, od zaměstnaneckých dobrovolnických dnů až po loňskou pomoc povodní zasaženému Jesenícku. Za pomoc druhým získal i ocenění rektora UP.

„Dodnes vnímám situaci na Jesenícku velmi citlivě. Když jsme se tam letos v červnu vraceli, bylo zajímavé pozorovat, kolik se toho už opravilo, co všechno už zase funguje. Na náměstí v Jeseníku už skoro nikdo nepozná, že tam před rokem byla povodeň. Stačí ale, aby člověk navštívil místní obyvatele, zašel k nim domů a zjistí,

že mnohé tak pozitivní není. I s odstupem roku se řada lidí do svých domovů ještě nevrátila, buď ty domy stále opravují nebo čekají na verdikt statika. Takový je aktuální líc a rub Jesenícka a záleží na tom, co chce člověk vidět,“ popisuje mladý muž, jehož část rodiny pochází z Troubek. Místa, které se před pár lety, v roce 1997, stalo synonymem zkázy.

Pomoc Jesenícku mu hodně dala. „Víte, kdyby se mě někdo zeptal, co dělám rád, řeknu, že jsem vášnivý zahrádkář a že jsem se donedávna věnoval i osázenému záhonu komunitní zahrady v prostorách olomouckého letního kina. Při pomoci na Jesenícku jsem ale poznal jiný okruh lidí, než se kterými se setkávám v Olomouci nebo na Univerzitě Palackého. Změna prostředí, jiné pohledy na věc, zažít si tyto chvíle považuji za velmi důležité. Do mého života totiž přináší potřebné hodnoty.“

Noc byla opět plná vědy

Nejrůznější chemické a fyzikální pokusy, besedy s vědci, edukační robotiku, vědecké komiksy, využití moderních technologií ve zdravotnictví či pohybových aktivitách, soudní drama v podání Moravského divadla Olomouc, prohlídky míst, kam je běžně vstup zapovězen – vyjmenovat, co všechno nabídla letošní Noc vědců, by bylo na dlouho. V Olomouci se k oblíbené popularizační akci vedle pracoviště UP připojila Fakultní nemocnice Olomouc a mezinárodní škola programování Logischool Olomouc. Podle koordinátora olomoucké Noci vědců Ondřeje Martínka z oddělení marketingu a univerzitních akcí UP za objevování bohatství lidského poznání vyrazilo během vědecké noci na 12 tisíc lidí. Další stovky lidí přilákaly školy a instituce v Hlubočkách, Přáslavicích, Prostějově a Přerově, premiérově se Noc vědců konala v Jeseníku. (vim)

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák, Martin Višňa

zkušenost

Tereza Marková: Ta, co se nebojí zeptat

Zatímco na klinice pomáhá zlepšovat kvalitu života pacientů, mimo zdravotnické prostory závisí i na jejím hlase, kam bude směřovat vysoké školství. Doktorandka lékařské fakulty Tereza Marková zastupuje Univerzitu Palackého ve Studentské komoře Rady vysokých škol, je také členkou Rady Národního akreditačního úřadu pro terciární školství. „Babička se mě ptala, jestli budu ministryně školství, nebo zdravotnictví. Takové ambice ale nemám. Momentálně chci zvládnout doktorské studium,“ směje se.

Tereza Marková se ve svém výzkumu věnuje objektivnímu hodnocení rehabilitace u pacientů po cévních mozkových pří-

hodách. Jak podotýká, kontakt s pacienty v Kineziologické laboratoři ve Fakultní nemocnici Olomouc ji pomyslně vrací zpátky na zem, kde existují mnohem důležitější starosti, než jsou dlouhé diskuze na jednáních.

Na druhou stranu v akademické či školské politice se pohybuje už od gymnázia, kde chvíli i předsedala studentské radě. „Už tehdy jsem byla akční. Bylo to hlavně o předávání informací od vedení školy spolužákům. Ale pamatuji si také, že jsme na Den učitelů připravovali přáníčka a roznášeli je vyučujícím,“ vzpomíná.

Důležitost předávání informací si uvědomovala i později jako studentka fyziote-

rapie na fakultě zdravotnických věd. Když ve druháku přišla vyučující Petra Gaul Aláčová s výzvou zkusit někoho nominovat do univerzitního senátu, rozhodla se do toho jít.

„Začátek mi připadal šílený. Studentskou komoru tvořili většinou doktorandi, já mezi nimi byla jediná studentka bakaláře. Říkala jsem si, že tam možná nemám co dělat, nemám co nabídnout, nevím, jak to na univerzitě funguje. Chodila jsem na jednání s velkým respektem, všechno si poctivě načítala, vyptávala se kolegů. Do toho jsem dojížděla domů do Prostějova a pracovala na bakalářce,“ přibližuje Tereza Marková. →

Tereza Marková (* 1999)

Studentka doktorského programu Neurovědy na Lékařské fakultě UP, absolventka Fakulty zdravotnických věd UP a fyzioterapeutka Oddělení rehabilitace Fakultní nemocnice Olomouc. Zastupuje UP ve Studentské komoře Rady vysokých škol, jejíž je předsedkyní, je studentskou zástupkyní v Radě Národního akreditačního úřadu pro terciární vzdělávání, také členkou Skupiny pro zajištění kvality Evropské studentské unie či hodnotitelkou Slovenské akreditační agentury pro vysoké školství. Byla členkou akademických senátů UP a FZV UP, také Rady pro vnitřní hodnocení UP. K jejím zájmům patří především tanec.

„Oblast kvality školství mě v poslední době doslova pohltila a na rozdíl od dřívějšíka si už uvědomuji, že některé věci vypadají v reálu jinak než na papíře.“

Pracovitost, zvědavost, trpělivost a odvaha – to, když měla pocit, že je daná věc důležitá, nebála se zeptat. Díky tomu její hlas patřil k těm, které šly na zasedáních senátu často slyšet. Navíc byla zvolena i do senátu fakultního a později se stala členkou Rady UP pro vnitřní hodnocení, která mj. rozhoduje o nových studijních programech. „V okolí začali vnímat, že mám potřebu se takto projevit, stala jsem se takovým styčným důstojníkem a spíše mě podporovali – spolužačky mi posílaly zápisky z výuky, na které jsem chyběla.“

Ve „velkém“ senátu zasedala jedno funkční období, a přestože studovala dále, už znovu nekandidovala. „I když se nějaké dílčí věci za ty tři roky na fakultní i univerzitní úrovni povedly, frustrovalo mě, že jiné nejdou tak rychle nebo je nejsme schopni vůbec rozseknout. Já sama jsem se chtěla posunout, i proto jsem přijala nominaci do Rady vysokých škol,“ zmiňuje.

Nejprve byla náhradnicí delegáta, nyní je předsedkyní Studentské komory RVŠ. „Zabývat se celým vysokým školstvím z pohledu studenta je dost náročné, ale velmi mě to baví a dává mi smysl to, co dělám.“

me. Jsme takový studentský supersenát, vyjadřujeme se k různým tématům, jako je třeba financování škol, pořádáme kulaté stoly nebo společně se spolkem Díky, že můžeme uděluje Ceny Jana Opletala,“ vyjmenovává Tereza Marková s tím, že často něco řeší i o víkendech.

Přesto zkusila výběrové řízení na studentského zástupce v Radě Národního akreditačního úřadu, který bdí nad kvalitou českého vysokého školství – a uspěla. „Ráda bych této nové úloze dala maximum, protože si myslím, že role studujících tu může být velká a užitečná. Věřím, že zárukou zkušenosti z RVŠ i z působení v senátech. Oblast kvality školství mě v poslední době doslova pohltila a na rozdíl od dřívějšíka si už uvědomuji, že některé věci vypadají v reálu jinak než na papíře,“ dodává.

O svých členstvích v dalších orgánech, například ve skupině pro kvalitu Evropské studentské unie, už se zmiňuje jen tak mimochodem. Možná proto, že by jeden nevěřil, že na to ještě má kde brát čas a energii. „Do budoucna bych ale nechtěla přijít o kontakt se studenty a pacienty. A chtěla bych mít více času na odpočinek a osobní život,“ uzavírá.

text: Martin Višňa
foto: Jakub Čermák

absolvent

A man with short brown hair and a light beard, wearing a teal button-down shirt and blue jeans, is leaning against a decorative brass railing on a staircase. He is looking towards the camera with a slight smile. The background features a large, colorful abstract painting of a yellow car with a red stripe, set against a blue sky and green ground. The setting appears to be an art gallery or museum with arched doorways.

Jiří Daněk: Sociální pedagog musí být hlavně lidský

Jiří Daněk (* 1990)

Sociální pedagog na ZŠ Přerov, Boženy Němcové 16, absolvent sociální pedagogiky na Cyrilometodějské teologické fakultě UP, s níž jako lektor pravidelně spolupracuje. Stál u založení Asociace sociálních pedagogů, jejímž je předsedou. Ve volném čase se věnuje sportu, zejména plavání nebo cyklistice, cestuje, chodí na procházky se psy, případně odpočívá u dobrého filmu.

Parták, za kterým si žáci mohou přijít popovídat o svých problémech, ale i radostech. Takto jednoduše popisuje svoji profesi Jiří Daněk, sociální pedagog z přerovské základní školy v ulici Boženy Němcové. Podpoře školních dětí se absolvent Cyrilometodějské teologické fakulty UP věnuje již přes deset let a je také předsedou Asociace sociálních pedagogů. Jeho kariéra ale původně směřovala na železnici.

Chtěl totiž být strojívníkem a na průmyslovce v Břeclavi vystudoval obor Elektrotechnika – elektrická trakce v dopravě. Výhybka přišla s poznáváním ne vždy snadného života drážních zaměstnanců.

„Měl jsem tendence probírat s lidmi jejich tráble, začalo mě to táhnout k psychologii. Když jsem to přehodnotil, že by bylo fajn pracovat spíše s dětmi a mládeží, uvažoval jsem o vychovatelství. Pak jsem však objevil sociální pedagogiku, která tyto oblasti spojuje. To mě nadchlo a k přihlášce mě povzbudila i vedoucí vychovatelka na domově mládeže, která měla sociální pedagogiku vystudovanou. Začátky byly trochu těžší, ale třeba když jsme později měli něco počítat v excelu, nedělalo mi to problém, protože jsem v něm dělal celou střední a počítal smyčkové proudy,“ vzpomíná Jiří Daněk.

Jako sociální pedagog začal v rodném Přerově pracovat hned po dokončení bakalářského studia. „Dalo mi opravdu dob-

rý základ pro praxi. Hodně jsme se bavili o hodnotách, o etice. Jen když si vzpomenu na adaptační kurz v prváku v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku, tam jsme poznali nejen vyučující, ale především sebe. Magistra jsem pak studoval při práci, naštěstí na CMTF byli vždy velmi vstřícní.“

Mezi problémy, kterými se Jiří Daněk s kolegyněmi ze školního poradenského pracoviště zabývá, patří absence žáků, vyrušování v hodinách, vztahové konflikty nebo rizikové chování. Pracují i s dětmi se sociálním znevýhodněním, bojují s předčasnými odchody ze vzdělávání.

„Snažím se reagovat na konkrétní aktuální potřeby. Při individuálních konzultacích se pokoušíme najít řešení, říct si, co se dá dělat jinak. Provádíme i diagnostiku ve třídě a snažíme se navázat spolupráci s rodinou žáka. Máme také několik preventivních programů, zaměřených například na sociální dovednosti, problémové hráčství nebo násilí v blízkých vztazích,“ přibližuje s tím, že za ním mohou přijít jak žáci, tak učitelé i rodiče školáků.

Komunikace, důvěra, podpora, to jsou pilíře jeho práce. „Dobrý sociální pedagog by měl být hlavně lidský, empatický a autentický, na nic si nehrát. A když něco slíbí, musí to dodržet.“

Důležitá je také práce na sobě, mimo jiné i jako prevence vlastního vyhoření. Jeho příznaky prý na sobě Jiří Daněk za

tých více než deset let praxe již několikrát pocítil. Pomohlo další vzdělávání, seberozvoj, také koníčky – třeba si jen vyjít se psy na Čekyňský kopec.

Jistou vzpruhou je i skutečnost, že se podařilo sociální pedagogy v zákoně zařadit mezi pedagogické pracovníky, na čemž má asociace, kterou Jiří Daněk před třemi lety spoluzakládal a v jejímž čele stojí, svou zásluhu.

„Dosud jsme jako nepedagogičtí pracovníci například nemohli pracovat s kolektivem třídy, což postrádalo logiku, protože v rámci preventivních programů je práce s kolektivem spolužáků nezbytná. V praxi se to sice moc neřešilo, oporu v legislativě ale máme až nyní. Zároveň máme jasně danou i náplň práce,“ přibližuje některé z čerstvých změn, které jsou postupně zaváděny do praxe. „Aktivita asociace tím rozhodně nekončí, naopak se snažíme sociální pedagogům, ředitelům i zřizovatelům škol při současných změnách poskytovat metodickou podporu.“

Vedle práce ve škole a pro asociaci, která má dvě stovky členů, Jiří Daněk spolupracuje i se svou alma mater. Jako lektor učí na kurzech, účastní se konferencí. Nabídky k většímu zapojení do akademické obce zatím odmítá. „V budoucnu možná, ale nechci úplně utéct ze školy, mít přesah do praxe je důležité. A navíc chyběly by mi ty děti – to je přece důvod, proč jsem to šel dělat!“

Botanička Lucie Koblrová: Do práce i na služebku na kole

Jezdit do práce na kole není v rovinaté Olomouci nic příliš neobvyklého. Ale nasbírat během stejnojmenné měsíční výzvy přes 1 300 kilometrů, a ještě to zopakovat ve dvou ročnících za sebou? To už ano – stačí nezůstat u každodenního dojíždění na univerzitu, ale vyrazit na kole i na služební cesty.

Právě tak to dělá botanička Lucie Koblrová z katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UP. Věnuje se nejen výuce a výzkumu v univerzitním areálu v Holici, za rostlinami vyráží také do terénu – nejvíc právě v jarních měsících, kdy se koná i květnová kampaň Do práce na kole.

„Snažím se jezdit na kole celý rok, kdykoliv to jde – když není hluboký sníh nebo moc nemrzne. Po cestě do práce i zpátky domů si vyčistím hlavu, a to je po celém dni stráveném v učebnách nebo laboratořích potřeba,“ říká. V průběhu květnové výzvy si navíc cestu domů na Neředín protáhne klidně na třicetkilometrovou projížďku – ať už jižní cestou přes Grygov a Hněvotín, nebo severně přes Šternberk.

Právě květen je ale zároveň měsícem, kdy je mnoho rostlin v optimu, tedy v nejlepším stádiu pro botanické výpravy a sběr vzorků. Lucie Koblrová se teď věnuje výzkumu prliny – modře kvetoucí rostliny porostlé drsnými chlupy, které při dotyku prlí – tedy nářečně pálí nebo píchají. „U nás rostou dva druhy – běžnější prlina rolní a velmi podobná, často zaměňovaná a přehlížená prlina východní. S kolegy zkoumáme a ověřujeme jejich skutečné aktuální rozšíření v Česku a na Slovensku,“ vysvětluje.

Obě prliny rostou hlavně v teplejších oblastech na okrajích polí, vinic nebo cest. „Rozhodla jsem se proto spojit příjemné s užitečným a vyrazila na jejich lokality na kole. Na ty bližší přímo z Olomouce, na vzdálenější v kombinaci s vlakem. Ve čtyři ráno z Olomouce do Lovosic, kde jsem měla vytipovaná místa, kde by právě prlina východní měla růst. Kolo je na takový průzkum ideální dopravní prostředek – naplánujete si okruh po cestách mezi poli, sledujete, co kde roste, a můžete kdykoliv zastavit a sebrat vzorky,“ popisuje botanička.

Jak ale zjistit, kam se třeba právě za prlinou vydat? Lucie Koblrová při vytipování lokalit využívá nejen oficiální botanické databáze, ale také projekty občanské vědy, jako je iNaturalist.org. Pomocí mobilní aplikace může každý vyfotit rostliny, živočichy nebo třeba houby, které potká, a spolu s jejich souřadnicemi je přidat do celosvětové databáze. „Aplikace umí navrhnout i přibližné určení, které následně potvrdí nebo upraví komunita uživatelů. Máme tak dostupné velké množství dat, kterým se můžeme podrobněji věnovat. Autora záznamu

je navíc možné kontaktovat, zeptat se ho na detaily, poprosit o bližší průzkum okolí nebo o zaslání vzorků. Kolegům tak nedávno přišla zásilka až ze Severní Ameriky,“ doplňuje.

Lucie Koblrová se do výzvy Do práce na kole už několik let zapojuje v týmu se svými kolegy z katedry. Společně sbírají ujeté kilometry, ale také vyrážejí na cyklovýlety po okolí. Jízda na kole tak pro ně není jen způsob individuální dopravy, ale i týmová záležitost – podobně jako současná věda, která stojí na spolupráci, sdílení a otevřenosti.

„Žije, žije ve stepi...“

Jiří Pištora (1932–1970), od roku 1952 student oborů čeština a dějepis na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a studující v letech 1953–1957 tyto obory na přechodně existující Vysoké škole pedagogické v Olomouci, projevoval svůj básnický talent již jako středoškolák. Svým vysokoškolským kolegům se roku 1956 prezentoval jako redaktor olomouckých Majálesových listů a následujícího roku jako redaktor majálesového občasníku Troubadour, vydaného 9. dubna 1957.

Stalo se však, že Troubadour doputoval až na Ústřední výbor Komunistické strany Československa, ba i do rukou tehdejšího prezidenta ČSR Antonína Zápotockého, a podstatně přispěl k tomu, že majálesové veselice roku 1957 byly nejen na Univerzitě Palackého, ale na všech vysokých školách v ČSR zakázány.

Básník a redaktor

Uznalé přijetí Pištorových básnických sbírek Hodiny v řece (1961) a Země přiblížených (1965), jakož i jeho četné různorodé příspěvky v tehdejších kulturních časopisech opodstatnily Pištorovo zaměstnání tajemníka Svazu československých spisovatelů, a to od roku 1962, přičemž v letech 1963–1964 redigoval časopis Tvář.

Psal sugestivní přírodní a milostnou lyriku, prodchnutou existenciálními motivy – jako příklad nechť poslouží čtyřverší ze sbírky Hodiny v řece: „V stříbrném stromořadí, / kde stromy pro podzim už zapoměly jména, / potichu řže mlhu na prkna / poslední slunce.“ Svoje literární překlady zaměřil na ruskou a ukrajinskou „lágrovou“ poezii.

Po invazi vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 do Československa, do té doby bez sovětských vojenských základů a navíc infikovaného idejemi „socialismu s lidskou tváří“, Jiří Pištora, prozaik Karel Michal (vl. jm. Pavel Buksa, 1932–1984) a Michalova pozdější manželka, básnířka a překladatelka Viola Fischerová (1935–2010), dcera filozofa a sociologa Josefa Ludvíka Fischera, prvního rektora Univerzity Palackého, společně emigrovali do Basileje ve Švýcarsku.

Po několika měsících se Jiří Pištora vrátil do vlasti, a to i se svou nastávající druhou manželkou Majkou (později Marií Kaplan Sismic); k návratu byl Pištora motivován především ohledem na svou matku a svého sedmiletého syna Ivana. Se svou první manželkou Ivanou se Jiří Pištora rozvedl.

Lapkové

Do 2. čísla dětského časopisu Mateřídouška, ročník XXVI, z října 1969, s. 6–7, Pištora přispěl čtyřmi říkankami z připravované sbírky Brundibásně (vyšla posmrtně v rámci souboru Básně a Brundibásně roku 2011), doprovizenými ilustracemi Ludka Vimra (1921–2005).

Mezi nimi se vyskytlo rozpočítadlo či zaklínadlo s titulem Lapkové (viz obr.). Tehdejší sečtělá česká populace mohla bez rozdílu věku znát archaismus lapka (silniční lupič, viz historický román Karla Nového, 1890–1980, Rytíři a lapkové, 1940), a z ruských pohádek vědět, že rusismem láptě se rozumějí střevíce z lýčí, též díru pod pařezem s televizní anténou umět pojmenovat rusismem zemljanka.

Vimrova ilustrace navíc dokreslovala, odkud na nás lapkové lezou: zelenou vojenskou blůzou alkoholicky rudonosého lapky s rudou záplatou (výložkou), řečnou gymnastorku, jakož i jeho ruskou čapkou – furažkou. Celý náklad říjnového čísla Mateřídoušky z roku 1969 bleskově zmizel – jednak je díky „šuškanď“ o Pištorově dvojsmyslné říkance skupili odpůrci posrpnové „normalizace“, jednak se o zabavení tohoto čísla na stáncích Poštovní novinové služby a o jeho následnou likvidaci postarali příslušníci Státní bezpečnosti. Obecné povědomí o existenci podvratného literárního díla zajistil deník Rudé právo 1. listopadu 1969 (s. 2) poznámkou Ideje z Mateřídoušky, podepsanou iniciálami mh a se závěrečným verdiktem, že si čtenáři

Rudého práva nepřejí, „aby jejich dětem někdo podsouval nesprávné myšlenky“.

Perzekuce

Jiří Pištora byl vzápětí vyhozen z místa tajemníka Svazu československých spisovatelů a stal se Státní bezpečností ostře sledovanou „zájmovou osobou“, obviněnou údajnými styky s organizací Amnesty International v Londýně.

O svých doznáních „estébákům“ Pištora informoval následovně: „Jsem maoista, sionista, katolík, revizionista, pravicový oportunist, buržoazní nacionalista, kosmopolita, přísluhovač Západu, nehledě na to, že trápím papouška, biju ženu a v roce 1953 jsem se koupal o půlnoci nahej v Labi.“

Nemožnost profesionálního uplatnění, hrozící trestní stíhání za „příživnictví“ i problematické druhé manželství přivedly Jiřího Pištora 26. září 1970 v jeho bytě v Praze-Nuslích k sebevraždě svitplynem. Pištorův dopis na rozloučenou s tímto světem končí těmito slovy: „Debakl mého života je jen součást děsivého mravního debaklu této společnosti. Zničili jsme v srdci generaci poslední trosky cti. Neumím se tu pohybovat. Děším se samoty, protože je to samota nevykoupená, samota přikázaná, nikoli samota-dar: samota smrt.“

Paměť

Nekrolog Jiřího Pištory spolu s jeho kresleným portrétem publikoval pod značkou mb exilový čtvrtletník Svědectví roku 1971 v č. 42, Pištorovy básně z pozůstalosti uspořádal a roku 1984 pod titulem Meze ry v paměti v Londýně vydal tehdejší český exilový spisovatel a překladatel, po listopadu 1989 též diplomat a politik Jiří Gruša (1938–2011), 2. vyd. Praha 1993. O souborné edici Pištorovy poezie s titulem Básně a Brundibásně a s doslovem Jiřího Gruši z roku 2011 jsme se již zmínili.

Pamětní deska Jiřího Pištory na budově základní školy v Pardubicích, Štefánikova ulice, byla odhalena dne 16. června 2016; nese tento text: NA VĚČNOU PAMĚŤ BÁSNÍKU / JIŘÍMU PIŠTOROVÍ / (12. 6. 1932 PARDUBICE – 26. 9. 1970 PRAHA) / ABSOLVENTU PARDUBICKÉHO GYMNAZIA (1951) / OBĚTI KOMUNISTICKÉHO REŽIMU / JEHO SPOLUŽÁCI A MĚSTO PARDUBICE.

Dokumentární film České televize Odesání ze života >>

LAPKOVÉ

Žije, žije ve stepi
jeden v suché otepí.
Druhý v láptích pod pařezem,
třetí v díře mezi bezem.
At si jsou, tam kde jsou.
At sem na nás
nelezou.

foto: Martin Višňa

zrcadlení

Kaoud Salama

Organický chemik, který přišel do CATRIN Univerzity Palackého z egyptské Sohag University. V projektu Era Chair Accelerator se věnuje problematice bakteriální rezistence vůči antibiotikům.

عندما وصلت إلى أولوموتس لأول مرة، شعرت بمزيج من الحماس والقلق مما ينتظرني. قادمًا من مصر، كان عليّ أن أتأقلم ليس فقط مع بيئة أكاديمية جديدة، ولكن أيضًا مع ثقافة ولغة وأسلوب حياة مختلف. في البداية بدت المهام اليومية البسيطة مثل استخدام وسائل النقل العام أو التسوق أو التنقل في المدينة تحديًا بالنسبة لي لكن مع مرور الوقت، وبفضل الصبر ولطف الناس من حولي، بدأت أشعر بالراحة والثقة تدريجيًا.

لقد تركت أولوموتس انطباعًا عميقًا في نفسي بجمالها وسحرها وتاريخها. الميادين الواسعة، والحدائق الهادئة، والأجواء المليئة بالسلام جعلتني أقدر هذه المدينة كثيرًا. وأكثر ما أعتر به هو الجو الترحيبي في الجامعة، الذي ساعدني على التركيز في بحثي وبناء علاقات طيبة مع الزملاء والأصدقاء.

كانت الإقامة هنا رحلة أكاديمية وشخصية في الوقت ذاته. تعلمت فيها الصبر والانفتاح والاستمتاع بخوض تجارب جديدة. أولوموتس أصبحت جزءًا خاصًا من قصتي، وسأذكرها دائمًا بالامتنان.

Po příjezdu do Olomouce jsem byl nadšený a současně i nejistý z toho, co mě čeká. Musel jsem si zvyknout nejen na nové akademické prostředí, ale i jinou kulturu, jazyk a životní styl. Oproti Egyptu je to velký rozdíl. Na začátku pro mě představovaly i zdánlivě malé věci jako veřejná doprava, nakupování nebo orientace ve městě velkou výzvu. Nicméně díky trpělivosti a vřdnosti lidí kolem mě jsem se postupně začal cítit komfortněji a jistěji.

Olomouc mi učarovala svým kouzlem, historií a klidnou atmosférou. Krásná náměstí, tiché parky a přátelský duch města ve mně zanechal trvalý dojem. Čeho si cením nejvíc, je pohostinné prostředí na univerzitě, kde se mohu soustředit na výzkum a zároveň budovat přátelství s kolegy.

Život v Olomouci je pro mě daleko víc než jen akademická cesta. Je to zároveň i osobní zkušenost, která mě učí odolnosti, otevřenosti a radosti z přijímání nových výzev. Olomouc zaujímá výjimečné místo v mém životním příběhu a budu na ni vzpomínat s vděčností.

v síti

Univerzita Palackého
v Olomouci

***TO THE
FUTURE***

Odpovědná univerzita
pro budoucnost